

**FILOSOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY KARLOVY
V PRAZE
KATEDRA ETNOLOGIE**

Klára Pilíková

Barbora Hoblová a Mladoboleslavsko

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce

Doc.PhDr.Irena Štěpánová,CSc.

Praha 2007

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma **Barbora Hoblová a Mladoboleslavsko** vypracovala samostatně, pouze s využitím uvedených pramenů a literatury.

V Praze dne
10. 5. 2007

Za cenné rady, trpělivost a neobyčejně vlídný přístup při konzultování mé práce bych ráda poděkovala vedoucí této diplomové práce, paní Doc. PhDr. Ireně Štěpánové, CSc.

Úvod.....	2
ŽIVOT BARBORY HOBLOVÉ	7
Dětství v Nymburku.....	7
Škola šití	10
Další léta v Nymburku	12
Barbořin život po svatbě.....	15
Změny v ženském hnutí.....	18
LADA	24
Spolky v 60. a 70. letech 19. století.....	24
Situace v Nymburku	26
Vznik Lady	26
Rozkvět Lady.....	28
SBĚRATELSKÁ ČINNOST	33
Terénní výzkum	35
Informátoři	36
Pomoc manžela.....	37
Sběr materiálu	38
Rozdělení práce.....	39
Kroje, výšivky, čepce.....	40
Vánoce a Velikonoce	41
Lidová řeč na Mladoboleslavsku	41
Zapojení do mezinárodních výstav	42
Sběr pro Národopisnou výstavu.....	42
Práce po Národopisné výstavě.....	44
SPOLEK PANÍ A DÍVEK	48
Spolky v 80. a 90. letech 19. století.....	48
Situace v Mladé Boleslavi	49
Spolek paní a dívek v Mladé Boleslavi	50
Sběr k Národopisné výstavě	52
Sociální zařízení.....	53
LITERÁRNÍ ČINNOST	63
Český lid a národopisné studie	64
Ženské časopisy	65
Přednášky	68
Další literární pokusy.....	69
ZÁVĚR	73
BIBLIOGRAFIE BARBORY HOBLOVÉ	75
PRAMENY A LITERATURA	77
RESUME	78
SEZNAM PŘÍLOH:	79

Úvod

Za téma diplomové práce jsem si zvolila monografii Barbory Hoblové, mladoboleslavské badatelky, která se vedle národopisné práce a následné publikační činnosti věnovala i práci sociální a dobročinné. Barbora Hoblová rovněž byla aktivní pracovnící v ženském emancipačním hnutí, během svého života stála u zrodu dvou ženských spolků, první z nich založený v Nymburku roku 1872 byl dámský čtenářský spolek Lada. O dvacet let později v roce 1892 vznikl, opět z jejího popudu, Spolek paní a dívek v Mladé Boleslavi.

Z etnologického hlediska je nejzajímavější její práce v terénu, sbírkotvorná a publikační činnost, které se začala věnovat v druhé polovině osmdesátých let 19. století, a během následujících let se stala jedinečnou znalkyní mladoboleslavského regionu.

Hlavní pramen, o který se ve své práci opírám, je pozůstalost Barbory Hoblové, uložená v Muzeu Mladoboleslavska.

Pozůstalost Barbory Hoblové tvoří dva kartony obsahující písemnosti z výzkumů, náčrty přednášek, rukopisy článků, některé osobní vzpomínky, úvahy, nepublikované povídky, různé druhy literárních pokusů, jako jsou například pohádky, povídky i sci-fi, které ve většině nejsou dokončeny, sešity s účetními poznámkami a nákresy čepců, výšivek, krajek, ale také architektury, domácího nářadí apod.

Barbora Hoblová zanechala vedle písemností i poměrně rozsáhlou sbírku trojrozměrného etnografického materiálu, především textilu. Část soukromé sbírky byla dána po Barbořině smrti muzeu a část zůstala dále ve vlastnictví rodiny profesora Hobla. Svědčí o tom i fakt, že například 159 čepců ze soukromé sbírky, prodala schovanka manželů Hoblových, Božena Vohánková, Národopisnému oddělení Národního muzea¹ a téměř 100 kusů lidového textilu získalo Mladoboleslavské muzeum darem z pozůstalosti Boženy Vohánkové v roce 1958.²

Je samozřejmě třeba předpokládat, že písemná pozůstalost Barbory Hoblové věnovaná muzeu, prošla několikerou rodinnou cenzurou. Barbora, která zemřela dříve než její manžel, zajisté měla ve svých poznámkách a soukromé korespondenci zanecháno velké množství věcí, které se do archivu Muzea Mladoboleslavsko nikdy nedostaly.

Část Barbořiných soukromých věcí, poznámek, korespondence apod., které zůstaly v majetku rodiny Hoblovy, po smrti profesora Hobla zdědila Božena Vohánková. Pozůstalost Antonína Hobla odkázala Božena Vohánková své přítelkyni, malířce Marii Fischerové-Kvěchové, se kterou studovala malířství v Paříži³. Dcera Marie Fischerové-Kvěchové, dr. Jelena Látalová, rozdělila tuto pozůstalost mezi Národopisné muzeum, ve kterém pracovala, Muzea Mladoboleslavsko a zřejmě i do dalších míst. Je nutné poznamenat, že z této části Barbořiných věcí zbyly už opravdu jen paběrky.

Pozůstalost uložená v archivu Muzea Mladoboleslavsko v Mladé Boleslavi obsahuje relativně velké množství písemného materiálu, který však není utříděn a zpracován. Většina písemnosti je sice rozdělena do obálek s nadpisy, ale jde o třídění samotné Barbory Hoblové, která právě velkým smyslem pro systém a pořádek nevynikala. Část obálek nese rukopis muzejních pracovníků, kteří se materiál ne zcela úspěšně snažili utřídít, například: Hoblová – přednáška, Hoblová – přednáška, Spolek paní a dívek, korespondence - dopisy z let 1913-1923, různé poznámky, a další. Dále jsou zde dvoje desky s různými poznámkami a zápisky, sešity s účetními poznámkami, notýsek který u sebe Barbora měla od sedmdesátých let a desky s nákresem.

V národopisných poznámkách a přednáškách je, jak bylo naznačeno, zachováno relativně původní uspořádání, zřejmě tak, jak ho měla Barbora Hoblová. Své poznámky většinou zapisovala na různé letáčky, papírky, útržky, často používala také druhé, čisté strany papírů, které byly popsány úkoly studentů profesora Hobla. Tyto poznámky pak doma zpracovávala a nechávala přepisovat na čisté papíry svým manželem Antonínem Hoblem.

Ostatní, tímto způsobem nepřepsané záznamy a zápisky sestávají tedy převážně z jednotlivých samostatných papírů, případně z několika stran částí textů, které lze jen

stěží zařadit. Dalším faktem, ztěžujícím práci je Barbořin rukopis, ve většině případů velmi špatně čitelný. Viz příloha.

V Barbořině pozůstalosti je samozřejmě, vedle etnografických a spolkových materiálů, i mnoho důležitých a zajímavých informací o jejím soukromém životě. Tyto památky jsou však jen torzovité a nesou známky pečlivé selekce, provedené rodinnými příslušníky. Nejosobnější je zachovaný notýsek, ale i v něm jsou některé stránky vytrženy. Z intimního života zůstalo pouze několik stran zápisků mladé dívky, prožívající nešťastnou lásku, což byl v jejím případě zřejmě impuls k založení dívčího čtenářského spolku.

Z pozůstalosti není například vůbec patrné, co Barbora dělala během války v letech 1914 – 1918. Nepochybuji, že žena s tak obrovským sociálním cítěním, jako byla Barbora Hoblová, která v charitě pracovala po celý svůj život, byla právě v této kritické době aktivní, ale bohužel žádné záznamy z tohoto období nejsou dochovány.

Vedle tohoto archivního pramene, který jsem se snažila utřídit a zhodnotit, jsem vycházela z Barbořiny bibliografie, která je ovšem velmi roztráštěná v nejrůznějších typech periodik a jsem si vědoma toho, že ne vše bylo možno dohledat. Přesto se domnívám, že její základní práce etnologické a z velké části i příspěvky týkající se ženského hnutí, jsou zcela reprezentativní.

Snažila jsem se postupovat historickou biografickou metodou a snažím se opřít také o práce několika svých předchůdců.

Prvním životopisným článkem o Barboře Hoblové byl v roce 1947 příspěvek v Boleslavsku od Emanuela Strnada, „Barbora Hoblová, znalkyně lidopisu Mladoboleslavska“. Bohužel již v tomto článku bylo několik zásadních chyb, počínaje datem narození 1849, místo správného 1852, dále určité nesrovnalosti v dalších časových údajích a informacích týkající se Národopisné výstavy československé.

Nejobsáhlejší a dosud nejlepší studií o Barboře Hoblové je bezpochyby práce Hany Müllerové „Barbora Hoblová – národopisná badatelka Mladoboleslavska“, uveřejněná v Českém lidu v roce 1990.

V roce 2001 vydal Český svaz žen Mladá Boleslav brožurku s názvem „Kdo byla Barbora Hoblová?“. Jedná se o takřka doslovný opis všech dosud vydaných prací o Barboře Hoblové, zřejmě největší část je opsána ze seminární práce Terezy Benešové, „Barbora Hoblová (1852-1923)“, která je v požité literatuře, ale do které jsem však neměla možnost nahlédnout, proto se zde o ni nebudu dále zmiňovat.

Pokusila jsem se přiblížit život a práci ženy, která má dozajista své nezpochybnitelné místo jak v dějinách etnologie, tak i českého ženského hnutí.

1. Hana Müllerová, *Barbora Hoblová – národopisná badatelka Mladoboleslavska*, Český lid, 77, 1990 s. 150
2. Brožurka, *Kdo byla Barbora Hoblová?*, Český svaz žen Mladá Boleslav, 2001, s. 16
3. Ludmila Konopníková, *Neznámá Marie Fischerová-Kvěchová*, Český dialog, 6-7, 2001

ŽIVOT BARBORY HOBLOVÉ

Dětství v Nymburku

Barbora Hoblová se narodila v rodině nymburského krupaře Tomáše Vohánky a jeho ženy Barbory 14. února 1852. Vyrůstala v době, ve které došlo k výrazným politickým změnám. V roce 1859 padl Bachův absolutismus, což mělo za následek politické uvolnění, které otevřelo cestu nové vlně vlastenectví a vzbudilo reálné naděje na získání spravedlivějšího postavení jednotlivých národů v rámci monarchie. Od šedesátých let začaly vznikat nové spolky, Hlahol (1861), Sokol (1862), Americký klub dam (1865), spolky „zpěvácké“, ochotnické, čtenářské, okrašlovací a další. Vycházela česká periodika, od 1. ledna 1861 Národní listy, od dubna téhož roku první ženský časopis Lada, který vycházel jednou za 14 dní a nesl podtitul beletristický a módní, ale zaměřoval se především na společenské a kulturní události.¹ Začala se zlepšovat situace kolem dívčího vzdělávání, vznikaly odborné školy, začaly se výrazněji prosazovat ženské emancipační snahy.

Barbora měla osm sourozenců, dva její bratři však zemřeli ještě před jejím narozením a všechny tři sestry byly starší než ona. Vohánkovi žili v prostorném domě, ve kterém měli i krupařský krámk. Barbora ráda vzpomínala² na okamžiky z dětství, kdy jako nejmladší dcera pozorovala své sestry a maminku při práci, během které si rády zpívaly, často se ke zpěvu přidávala i jejich stará chůva. V rodině měla děvčata domácí práci rozdělenou tak, že se v ní střídaly „o týden“. Jedna pomáhala v kuchyni při vaření, druhá měla na starost prádlo a žehlení a třetí se starala o šití a opravy oděvů. Odpoledne spolu děvčata šila věci do výbavy, mnohdy se scházela i se svými družkami a při povídání a zpěvu se jim pracovalo o mnoho veseleji. V 50. letech 19.

století byla Barbora ještě malá, od nejstarší sestry Anny byla mladší o jedenáct let, od Kateřiny o deset let a od Marie o šest let, a tak do velké práce nebyla zatím zapojována.

Doma u Vohánků všichni hodně četli, byl to běžný způsob, jakým trávili svůj volný čas.³ V zimě, bylo na čtení přirozeně víc času než v létě, kdy bylo v hospodářství mnohem více práce, ale ani v létě četbu nikdo nezanedbal. Barbora, která díky svému otci, jenž ji dal první knihu, našla v literatuře velké zalíbení, během školní docházky přečetla většinu knih ze staré školní knihovny a litovala, že když školu vychodila, nemohla si z ní knihy už dál půjčovat a musela tedy hledat jiná řešení, jak se ke knihám dostat. V příbuzenstvu Barbořina otce byly tři, na tu dobu poměrně velké knihovny.⁴

První knihovna strýce, kněze Františka Vohánky, obsahovala i knihy ze 16. století, byla po jeho smrti rozebrána.

„Na Pohřeb toho strýce, jenž pro svou dobročinnost i pro výmluvnost kazatelskou byl v celém kraji oblíben, sešlo se množství kněží, kteří si vyžádali po knize na památku. Z knihovny zbyly po tomto rozptýlení mimo knihy z Dědictví svatojánského jen chudé trosky.“⁵

Knihovnu, která byla v rodině sestry Tomáše Vohánky, Kateřiny Červinkové spálil v záchvatu šílenství její syn Jan.

Třetí knihovna patřila příbuznému, jenž byl jejich sousedem, panu Šafránkovi, který sice neuměl číst, ale knihy kupoval nejen z lásky k vlastenectví, ale také pro svého syna, který měl jít studovat.

„Když pak mu ten syn zemřel, otec s pláčem oznamoval knihám smrt jeho.“⁶

Další velká knihovna, která v Nymburku byla, zůstala po krupaři Bohumilu Šulcovi, bratru spisovatele Ferdinanda Šulce.⁷

Rodina Tomáše Vohánky, která v Nymburku provozovala po několik generací krupařství, patřila mezi významné nymburské měšťany. Byli to typičtí měšťané, kdyby žili v Praze, jistě by se ničím nevymykali způsobu života, ale na malém městě, jako byl

Nymburk, mohl Tomáš Vohánka, svým moderním přístupem, působit trochu podivínsky.

Barbořin otec, Tomáš Vohánka byl na svou dobu i postavení velmi sečtělý, zajímal se o politickou situaci a svou nejmladší dceru, u které si zřejmě všiml její bystrosti a zájmu o jakékoli dění, podporoval ve vzdělání a připravoval na samostatný život. Od roku 1866, kdy Barboře bylo 14 let s ním pravidelně četla noviny a probírali spolu všechny možné politické situace i jiné události, kterých v té době nebylo málo.

„Když mě jako 14 leté otec začal pravidelně dávat ku čtení noviny, pobouřil proti sobě i mě všechno přátelstvo i všechny známé. O politice a veřejném životě mluvili jen mužové, přišla-li za toho hovoru k nim žena, umlkali.“⁸

Díky všem změnám, které se v té době udály, bylo poměrně běžné, že se noviny dostávaly daleko častěji také do rukou žen, které, až na pár uvědomělejších nymburských žen, noviny četly jen při zvláštních příležitostech.

„Čítaly noviny jen tehdy, když v nich byla popsána zvláštní událost, neštěstí velké nebo pouť. Pak putovaly noviny, nebo list, dům od domu, až potrháný a ušpiněný vrátil se odkud vyšel.“⁹

Bylo to v druhé polovině šedesátých let, celé země se dotýkaly události kolem prusko – rakouské války a vzniku Rakousko – Uherského dualismu, kterým si Maďaři, na rozdíl od slovanských národů, získali výsadní postavení, což vyvolalo v českých zemích silný odpor a následné protesty. Nastala tak situace, která v mnohém připomínala bouřlivé hnutí roku 1848. To bylo sice potlačeno a neuspěly ani snahy o částečné řešení českých požadavků, ale přesto znamenalo toto období v rozvoji politického života podstatný pokrok. Vznikaly politické spolky a začala se objevovat politická žurnalistika. Lid se začal ve větší míře zajímat o veřejné dění a začal dávat najevo své názory, čímž se kultivovalo politické myšlení. Významným okamžikem pro českou společnost bylo převezení českých korunovačních klenotů z Vídně do Prahy roku 1867, ale největší událostí bylo dozajista položení základních kamenů Národního divadla v roce 1868.

Škola šití

Po ukončení školní docházky se Barbora jako 13-14 letá dívka učila šít u nymburské švadleny Terezy Procházkové, kde spolu s ostatními mimo šití četla i české knihy, diskutovala o divadle, ale především o vlastenectví. Tereza Procházková byla sama velice sečtělá, četla knihy i noviny a zajímala se o politické dění. Když se jí zdálo, že umělecká úroveň začínající české literatury zcela neuspokojuje její potřeby a nároky, začala se učit francouzsky, aby mohla číst francouzskou literaturu, jenž ji imponovala, neboť to byla literatura velkého, kulturního národa, kterého si ho vážila a snažila se tady najít své duševní obohacení. Žila skromně, měla ráda živost dívek, které učila šití a ráda s nimi zpívala, děvčata musela umět vlastenecké písně, kterými zpěv vždy začínala.

„V pokojíku, který byl kuchyní, ložnicí i učebnou, sedalo nás kolem stolům k oknům přistavených časem dvacet i více, jindy ztenčil se počet na několik, někdy zbyla jsem s učitelkou sama. Dle toho měnil se i vnější vzhled „šití“. Jednou bzukot jako v úle, zpěv mladých hrdel nesl se po celém domě až do ulice, jindy tichý, důvěrný hovor.“¹⁰

Barbora navštěvovala kurzy šití velice ráda, líbilo se jí, když spolu s ostatními děvčaty mohla zpívat, neboť zpěv od dětství milovala, ráda se s nimi škádlila a smála, ale ze všeho nejraději byla se svou učitelkou sama, když si s ní mohla povídat.

Tereza Procházková byla dcera ponocného, neměla žádné vzdělání ani diplomy, ale její přirozená inteligence a zájem o veřejné dění a smysl pro vzdělávání ji umožnily, aby pod jejím vedením vyrostlo několik generací nymburských děvčat. Tato výjimečná, charismatická žena patrně působila na své žáčky neobyčejně pozitivně a ty k ní vzhlížely s respektem a možná i obdivem.

„Vysoká hubená postava její, od pasu poněkud ku předu skloněná, byla vtělená skromnost; ale výrazná hlava s obličejem pleti lesklé, jemně nažloutlé, vysoké čelo s rámcem černých vlasů, hlavně kolem skrání učesaných, a zvláště bystré, pátravé oči

svědčily o veliké inteligenci. Svědčil o ní i hlas jasný a způsob řeči plný obrazů, podobenství, duchaplných přirovnání, a přece ne zdouhavý, nýbrž úsečný s důrazem na slovech, která měla býti zvláště vyčena.“¹¹

Ve svých kurzech zřejmě dokázala s dokonalou harmonií propojit výuku šití s rozšiřováním kulturního obzoru svých žaček.

„Sama výborná švadlena byla výbornou učitelkou. Nastříhala před žákyní, krátce, ale jasně vyložila, že nebylo třeba dodatků. Začátečnice posadila vedle sebe a bylo – li potřeba poučení, výkladu, byl zase stručný a jistý. Seděla tak, že své žákyně dobře přehlédla a sama pilně šila... Avšak to učení šití nebylo hlavní věcí výchovnou, jako ona sama nebyla švadlenou, ale především jiným vlastenkou horlivou a nadšenou. V jejím „šití“ nebylo marných řečí, jen vážné a zušlechťující věci přicházely na přetřes a vždy souzeno o nich ze stránky vlastenecké. Ať hovořeno o knihách, které četla učitelka nebo žákyně, ať o divadle. Které bylo provozováno, ať o událostech v městě nebo národě, vždycky Terinka, která hovor zaváděla, soudila jen ze stanoviska vlasteneckého“¹²

„Tak vychovávala dívky, vedouc je k vlastenectví a k účastenství v životě veřejném i národním, tak byla hybnou silou pokroku a vlasteneckého smýšlení v městě celém“¹³

Zjevně návštěvy tohoto kurzu byly pro Barboru Hoblovou jedním z velkých impulsů pro její budoucí činnost.

„Neúnavně vysvětlovala a dokazovala povinnost lásky vlastenecké ze všech hledisek dovolávala se dějin, knih a příkladů tak důrazně a vroucně, že vedle ní jen duše tupá mohla zůstatí netečná.“¹⁴

Vliv Terezy Procházkové na děvčata, která navštěvovala její kurz, byl pravděpodobně velký, možná to byla právě ona, kdo je poprvé seznámil s vlastenectvím, ukázal jim, jak důležitou roli v jejich budoucím životě hraje vzdělání, znalost historie, ale i současné politické situace. Byla si jistě vědoma, že většina jejich žaček se jednoho dne vdá a budou se věnovat svým povinnostem, ale doufala, že doba

strávená u ní v kursu je jistě alespoň částečně ovlivní a některé z nich ukáže budoucí cestu.

Po ukončení kurzu šití otec Barboru dále podporoval ve veškeré její činnosti, dokonce i v přípravě na budoucí osamostatnění a zaměstnání, což v té době pobuřovalo nejen jejich známé, ale i velkou část maloměšťácké společnosti, která toto považovala za „podivínství a amerikanství“.

Další léta v Nymburku

Když bylo Barboře dvacet let, vznikl v Nymburku na základě jejího nápadu dívčí a později ženský čtenářský spolek Lada. V tomto pak působila až do roku 1879 jako jednatelka.

Vzniku a činnosti spolku věnuji samostatnou kapitolu.

Bylo běžné, že si dívky psaly deník, do kterého se svěřovaly se vším, co jim zrovna přišlo jako podstatné si zapsat. Barbora si zřejmě takový deník také vedla, ale z neznámých důvodů si ho po smrti otce nemohla, nebo možná nechtěla psát. V její pozůstalosti však zůstal notýsek, do kterého si zapisovala svá největší trápení a své pocity. Také si sem zapisovala různé poznámky, výdaje, opisy básniček, zajímavostí z novin, úryvky z povídek, recepty a podobné.

Podle zápisků, které si psala do notýsku,¹⁵ zjevně trpěla pocitem méněcennosti a rozpolcenosti. Toužila po osamostatnění, ale přitom chtěla poznat lásku. Ve svých zápiscích popisuje své pocity a vypisuje se tu ze svých nejhlubších citů. Pravděpodobně, čím dál víc, postrádala dobrou přítelkyni, které by se mohla se svým trápením vypovídat a tak svěřovala se papíru.

Barbořin otec, Tomáš Vohánka, zemřel v roce 1875, pro Barboru to znamenalo ztrátu životní opory, která prohloubila její pocity frustrace a nejistoty. Neměla již vedle sebe nikoho, kdo by ji podporoval v její touze po nezávislém životě, právě tak jako její otec, jehož přáním bylo Barbořino úplné osamostatnění.

Po jeho smrti se Barbora začíná připravovat na samostatný život tak, aby tak naplnila otcovo největší přání.

Rok po jeho smrti píše.

„Lituji toho, že si nyní nemohu psát deník. Zdá se mi že jsem v nejvýznamnější době svého života. Co jsem přestála bouří a bojů. Jakých převratů myslí jsem se dočkala! Nyní jsem pokojnější, jako vždy když se proberu k jasnějšímu vědomí svého stavu a když si ustanovím pravidlo příštího svého jednání. Oznamila jsem matičce ve chvíli pokojné, že bych ráda se přiučila něčemu co by mi zajistilo samostatnost. Udala jsem důvody, které mě k tomu vedou: přání otcovo a jeho dovolení, dále to, že bych z úroků svého podílu živa být nemohla že jsem přesvědčena kterak i ona přeje viděti mě zaopatřenou.“¹⁶

Barboru trápilo, že nemá žádné vzdělání, měla pocit, že nemá žádnou budoucnost, ničím není, že žije marný a zbytečný život. Mnoho jejích družek z Lady se provdalo a začalo žít svým životem ve své domácnosti. Barbora tedy díky tomu už neměla mnoho přítelkyň se kterými by svá trápení mohla probírat tak, jako dřív, dokud byly všechny svobodné a scházely se v Ladě a při jejich aktivitách. Tyto své pocity si zapsala 3. dubna 1876 večer.

„Hálkovo narození

Nešla jsem nikam, abych řečí planou, k jaké jsem mnohdy ve společnosti děvčat zdejších večera toho neznesvětila. Jindy, před dvěma roky, jak z cela jinak byly bysme světily ten večer s Julinkou společně. Nyní má ona muže s nímž myšlenky vyměňuje. E. odcizena nám docela stala se povrchní jen po zábavách a lichocení mužů touží – zbyla jsem jen já z toho nadšeného spolku tří srdcí. Čtla jsem Hálkovy básně. Večer tak krásný! Vše zůstalo tak jak bylo kdy on ještě dýchal – jen ten jeho ročník schází. Můj Bože, co nám zemřelo již těch apoštolů pravdy a krásy předčasně! Kdyby se dal život jen jednoho z nich prodloužit o rok za cenu mého života! Jakým by to bylo štěstím, můj Bože, alespoň smrtí prospět vlasti když to není možno životem.“¹⁷

Roku 1876 zřejmě prožívala nešťastnou lásku, která působila na její city silněji než cokoli jiného, stále ji nutila k přemýšlení o jejím poslání a budoucnosti. Trápila ji

spousta otázek, připadalo jí, že se jí všechno hroutí a její život je k ničemu. Toužila po velké lásce, bylo jí 24 let, její přítelkyně a spoluzakladatelky Lady se provdaly, staraly se o své rodiny a ona začala vnímat pocit staropanenství. Čekal ji ještě dlouhý a hodnotný život, ale ve svých poznámkách ji připadá, že stojí již na jeho konci. Nálady její kolísaly od odhodlání změnit svůj život, k náladám pocitu absolutní zbytečnosti.

„Bože nedopouštěj, aby mě přemohlo opovržení k sobě samé, které se mě chápe když vidím, že jiným nejsem milou. Vstala jsem s pevným úmyslem, že se nepodám bolesti své, že použiju této k zušlechtění svému. Živě vzplanula mi upomínka na chvíle kdy myslíc na něho jsem si opakovala co ty chceš vedle něho? Ty necvičená s myslí předčasně vážnou s duchem bez rozhledu, nevytříbeným? Vedle něho, který nasáním i schopnostmi, duchem i srdcem vynikaje má cestu raženou k životu užitečnému a činuplnému?“¹⁸

V této době toužila po opravdové, velké lásce. Trápilo ji, že je odmítána mužem, kterého zbožňovala a ke kterému vzhlížela, který byl vzdělaný a měl budoucnost, kterou ona ve svém životě neviděla.

„Nebylo modlitbou mou k Bohu aby mi dal poznat lásky takové, která sebe obětovat dovede, ať by již šťastná byla či nešťastná? A poznavši ji, čeho si žádám ještě?“⁵²⁴⁶

„Proč mám být právě já osamělou, já kteréž jediné přání bylo vždy získati si mnoho lásky? Já která bez této bídně hynu?“¹⁹

Toužila po manželském životě, všechny její přítelkyně měly své rodiny a ona žila sama se svou matkou o kterou se jako jediná neprovdaná dcera starala. Bylo jí 25 let, zažívala životní krizi, měla za sebou nešťastnou lásku, a tak se začala připravovat na staropanenství život, rozhodla se, že se pokusí být alespoň užitečnou a díky tomu šťastnou, nebo alespoň spokojenou. Bohužel se nezachovalo mnoho z jejích pocitů, které v té době prožívala. Ještě jedna zmínka z roku 1877, již o mnoho vyrovnanější.

„Být užitečným je tolik jako být spokojeným. Ale je-li člověk potřebným může být šťastným. Žádný není nenahraditelný – bohužel pro mne. K tomu přesvědčení jsem

*přišla dnes. Myslím, že je více lidem štěstí nedosažitelné jako mě, alespoň spokojenost tedy!*²⁰

Realizovala se tedy v této pro ni kritické době v Ladě, byla to doba, kdy Lada zažívala svůj rozkvět, měla své příznivce, pořádala velké množství rozličných akcí a začínala se více věnovat také dobročinnosti. Barbora se též pokusila o založení mateřské školy, k čemuž ale nakonec nedošlo.

Barbořin život po svatbě

Barbořiny obavy, že zůstane svobodnou, a nenaplní se tak její sny o velké lásce se neuskutečnily. O tom, zda se provdala za svou první velkou lásku, pro kterou se tři roky před svatbou tolik trápila, mohu jen spekulovat. V Každém případě si Barbora vzala muže, který měl až nápadně podobné vlastnosti jako „On“, o kterém, tak často psala do svého deníčku.

V roce 1879, dne 17. února, se provdala v kostel sv. Jiljí v Nymburku za gymnazijního profesora Antonína Hobla, se kterým se po svatbě přestěhovala do Mladé Boleslavi.

Stejně starý Antonín Hobl, profesor češtiny a řečtiny na Mladoboleslavském gymnáziu, byl syn nymburského kniháře. Během léta se vždy v dílně přiučoval otcovu řemeslu, toto si pak osvojil více než dobře a restaurátorství knih se stalo jeho celoživotním koníčkem. Mnohdy, když doprovázel svou ženu při výzkumu, našel nějakou starou knihu, kterou pak doma vlastnoručně zrestauroval. Díky němu bylo zachráněno množství vzácných knih. Patřil mezi nejlepší znalce českých prvotisků, kterých také několik zachránil. Ve svém zaměstnání setrval až do roku 1911, kdy odešel do penze.²¹

Teprve v Mladé Boleslavi, kde nastala šťastnější část Barbořina života se Barbora Hoblová začala věnovat národopisné práci a postupem času také práci spolkové a v návaznosti na to i sociální. Měla vysněného muže, který jí byl velkou oporou, podporoval ji a pomáhal. Antonín Hobl měl ke své ženě velkou úctu, jejich

manželství bylo na tu dobu moderní, ve znamení velkého vzájemného respektu. Profesor Hobl svou ženu povzbuzoval ve všech jejích činnostech, jak národopisných, literárních tak i sociálních. Přepisoval její texty, které posílala do časopisů a také její dopisy a přednášky. Pomáhal jí se sběrem lidové kultury, ale také při založení Spolku paní a dívek a i s jeho dalšími aktivitami. Stál vždy na její straně, i ve sporech, které jí občas postihly, například spor s Mladoboleslavským muzeem. Vždy byl při ní a nikdy mu nevadilo, že jeho činnost a osoba byla ve stínu jeho ženy.

Na Mladoboleslavsku se také on věnoval veřejnému životu. Uskutečnil mnoho literárně – historických přednášek a to nejen pro Spolek paní a dívek. Svými studenty byl velice oblíben, několik z nich pomáhalo manželům Hoblovým ve sběratelské činnosti, zapisovali poznámky ze života ve svém rodišti a někteří pak i ze svých prázdninových pobytů.

V roce 1883 se manželům Hoblovým narodil syn Jaroslav, o pár let později, roku 1888 do rodiny přibyla tehdy sedmiletá neteř Božena Vohánková, dcera po Barbořině nejmladším bratru Antonínu Vohánkovi, který zemřel již v roce 1882.²²

Božena se stala schovankou manželů Hoblových, Barbora ji v dopisech oslovovala jako nejdražší dcerušku, v kruhu rodinném se jí přezdívalo Bobínek. Božena již od dětství projevovala velký výtvarný talent. Bylo pro ni zajisté štěstí, že se dostala do rodiny Hoblových, která přála vzdělání žen a podporovala ji v jejím nadání a v jejích malířských ambicích. Božena se tak stala známou regionální malířkou Mladoboleslavska, v letech 1907 - 1909 vystudovala UMPRUM v Praze a později Atelier Collarossi v Paříži.²³

Syn Jaroslav studoval v Praze, od roku 1901, práva. Během své kariéry v Nitře, kde působil od roku 1919, se dostal až na místo vrchního finančního rady.²⁴ Zde žil spolu se svou manželkou Pavlínkou, jež byla slovenskou rodačkou.

Roku 1892 byl v Mladé Boleslavi založen Spolek paní a dívek. Prvotní návrh k jeho vzniku, stejně jako u nymburské Lady, podala Mladoboleslavským dámám Barbora Hoblová. S jeho založením pomohl také profesor Hobl, který se později v tomto spolku angažoval nejen osvětovou činností, ale například i rozmnožováním letáčků a pozvánek na nejrůznější akce, které spolek pořádal.

Po založení Spolku paní a dívek v Mladé Boleslavi, se Barbora Hoblová ve velké míře věnuje, kromě národopisné práce, také vlastní publikační činnosti a sociální práci. Tyto její aktivity popisují v samostatných kapitolách.

Bohužel, od vzniku spolku paní a dívek je jen velmi málo Barbořiných osobních poznámek a záznamů, podle kterých by bylo možno blíže rekonstruovat její soukromý život.

Další spolkové aktivity Barbory Hoblové byly ovlivněny jiným typem ženských organizací. Volnou inspirací pro založení ženského odboru mladoboleslavského Sokola, v roce 1897, byl pravděpodobně Tělocvičný spolek paní a dívek pražských a některé další ženské odbory při pražských i venkovských jednotách. Barbora Hoblová stála v čele tohoto odboru spolu se svou spolupracovnicí, učitelkou Marií Ančičkovou, po dva následující roky.²⁵

Barbora Hoblová byla také spolupracovnicí ve Spolku pro zřízení dívčího lycea v Mladé Boleslavi. Tento spolek vznikl na popud Ferdinanda Strejčka. Díky angažování Barbory, byly stanovy spolku 7. června 1909 schváleny. Krátce na to, se začaly hlásit žačky a přihlásili se i někteří učitelé s nabídkou vyučování bez nároku na honorář. Zdá se však, že tato aktivita přesahovala rámec tolerance maloměstského prostředí. Lyceum nebylo nakonec realizováno, neboť městská rada, která byla nejprve pro jeho založení se začala stavět proti němu, a tak bylo prosazeno kompromisní řešení, rodinná škola.²⁶

Součástí činnosti všech ženských spolků byla tradičně i dobročinnost v různých formách. Barbora se za svůj život zasloužila o množství významných zařízení poskytujícím sociální zázemí chudým ženám. Zaměřila se také na děti těchto žen, kterým byly, od těch nejmenších, určeny jesle, polévkový ústav pro školní mládež a následně i vzdělávací kurzy pro dívky.

Za tuto svou neúnavnou sociální práci v oboru dobročinnosti byla Barbora Hoblová v roce 1913 vyznamenána Zlatým záslužným křížem 1. stupně s korunkou,²⁷ státním vyznamenáním udělovaným panovníkem habsburské monarchie, které založil

císař František Josef I. 16. února 1850. Barbora toto vyznamenání spolu s dalšími cennostmi, dvěma prsteny, náušnicemi a náramkem, věnovala, v roce 1918,²⁸ na zlatý poklad republiky.

Ač toto vyznamenání uděloval monarcha, jistě to pro Barboru bylo ocenění zasloužené. U příležitosti udělení tohoto vyznamenání dostala mnoho gratulací, které jsou uchovány v Barbořině pozůstalosti v archivu Muzea Mladoboleslavsko. Mezi gratulanty byli nejenom Barbořině známí a příbuzní, ale také mnozí spolupracovníci a vážení občané Mladé Boleslavi.²⁹

Změny v ženském hnutí

Od devadesátých let 19. století se začínají výrazněji projevovat nové směry a tendence v rozrůstajícím se ženském hnutí, do kterého vstupují nové generace aktivistek, které se orientují především na občanskoprávní oblast, volební reformu, zrovnoprávnění žen ve veřejném životě a v politice. Tyto snahy žen byly následkem všeobecného boje za občanská práva.

Vedle tohoto nového proudu ženského hnutí, je stále činný konzervativnější proud, který pohlíží na ženu a její postavení ve společnosti tradičním způsobem, pro který stále zůstává nejdůležitější otázkou ženské vzdělávání, osvěta a který vidí hlavní poslání ženy v mateřství a v péči o rodinu. Tento směr se stavěl k politické aktivitě žen s jistou rezervou a mnohé požadavky mu připadaly poměrně přemrštěné.

První požadavek na získání volebního práva pro ženy přednesl na zasedání městské rady, která měla na programu nový volební systém, 28. února 1887 Vojta Náprstek. Tento návrh byl zamítnut dvěmi třetinami hlasů.³⁰ O deset let později zařadila do svého programu požadavek na volební právo žen sociální demokracie, první dělnická mezinárodně organizovaná politická strana. Ohlasy na tento program se objevily v prohlášení I. sjezdu československých žen, 15-17. května 1897³¹. Sjezd se odvolával na tradice Amerického klubu dam, ale deklaroval se i v soudobém mezinárodním kontextu. Přímým důsledkem sjezdu bylo ustavení Ústředního spolku

českých žen (založeného v roce 1898), pojímající emancipaci v celé šíři, jako hnutí humanitární, ekonomické, politické a vzdělávací, pro ženy z celého sociálního spektra.

Kulturní a politický život žen se od roku 1903 soustředil v Ženském klubu českém, jehož zakladatelkami byly Františka Plamínková a Františka Zemínová. Tento klub se mimo jiné zaměřoval na politickou oblast, například v roce 1903 poslal do Vídně petici požadující volební právo pro ženy. Díky sílícím politickým snahám klubu, založil v roce 1905 pod vedením Františky Plamínkové Výbor pro volební právo žen. Následné snahy o volební právo žen v letech 1905 – 1907 však nebyly úspěšné.³²

Volebního práva pro ženy bylo dosaženo až v roce 1918 po vzniku Československé republiky.

V červnu 1919 byla Barbora Hoblová zvolena do obecního zastupitelstva Mladé Boleslavi za stranu Národní demokracie.

Z obsahu programu, který si zřejmě sestavila je vidět její silné sociální cítění. V programu uvedla, že nová doba bude vyžadovat na ženě většího úsilí a tudíž by ženy mely být všestranně připravené, aby mohly dostát svému úkolu.

Ve volebním programu je mimo jiné například uvedeno:

„Je potřeba již nyní péče, aby dívky našly takové přípravy pro život, aby samy se mohly čestně živiti.“

„Naše strany demokratická pomýšlí založiti k tomu účelu školu průmyslovou, v níž by dívkám všech stavů, chudým i zámožným, dostalo se poučení pro život potřebných. V průmyslové škole naučí se dívky šití prádla, šatů, výrobě klobouků, paličkování a pracem ozdobným, takže budou moci dostati platný list výučný, v oborech bude vyučováno i vaření, praní, žehlení celkovému vedení (hospodářství) domácnosti. Je to tedy škola vhodná i příštím hospodyním i těm, které se musí samostatně živiti.“³³

Dalším bodem programu byla snaha o vybudování dalších jeslí a opatroven v Mladé Boleslavi, neboť do té doby zde fungovaly jen jesle Spolku paní a dívek, což v městě, kde žilo velké množství pracujících žen, bylo naprosto nedostačující.

„Další program náš pro budoucí práci v obci uvádí zařízení ústavů pro děti nejmenší na předměstích. Jsou to jesle a opatrovny. Nijak nezastáváme se práce žen

v továrnách, která je na celý den odvádí od rodiny a hubí zdraví jejich a tudíž zdraví dětí, kterým dají život.

Máme své zkušenosti z jeslí dosud zřízených. Děti matek pracujících v polích a zahrádkách, posluhovaček, mlékařek apod. jsou po většině zdravé a silné; děti továrních dělnic po většině neduživé a slabé.

Vliv továrny na matku dělnici je tak silný, že matka, která měla dříve dítě silné a zdravé, po roční práci v továrně má dítě neduživé.

*My po těch zkušenostech rády bychom osvobodily ženu od práce, která její zdraví podkopává, ale pokud to není možno, chceme s láskou pečovat o její dítě.*³⁴

K tomuto zařízení jeslí se přirozeně připojil také útulek pro školní mládež, ozdravovna pro nemocné ženy propuštěné předčasně z nemocnice a útulek pro matky šestinedělky.

„Ještě jeden útulek je, který toužíme zařídit: je to útulek pro matky - šestinedělky.

Vyžaduje více lásky a práce než peněz a byl by vrcholem toho, čeho si přejeme pro ženu dělnici a její dítě.

Dosud mohly jsme dáti žene v šestinedělí, která si toho žádala, jídlo potřebné, prádélko pro dítě a opatření dětem starším, aby nemocí matčinou netrpěly.

*Rády bychom tu péči o jednotlivé doplnily tím, že by u nás našly klidný a bezpečný útulek pro svou těžkou hodinu, dobré opatření jí i novorozenému dítěti, aby uzdravena a dostatečně posílena mohla se vrátiti ke svým povinnostem.*³⁵

Ve svém volebním programu nepřicházela Barbora s ničím novým. Je ale pravdou, že v roce 1919 jí bylo již 67 let a tak se domnívám, že v té době byla již poměrně konzervativní. Zcela určitě však věděla, jak nejlépe oslovit mladoboleslavské voliče té doby a byla si také vědoma svého postavení, které si do té doby vybudovala a hlavně jeho vahou, což jí samozřejmě přineslo vytoužené místo v městském zastupitelstvu.

V roce 1922 slavila Barbora Hoblová 70. narozeniny, u této příležitosti byl založen Fond Barbory Hoblové pro nejchudší šestinedělky ustanovený k počtě jejích 70tých narozenin dne 14. února 1922.³⁶

Tím se splnilo jedno z jejích přání, které pronesla ve své kandidatuře v roce 1919.

Barbora pracovala až do svých posledních dnů, v její pozůstalosti jsou uchovány desky rukopisu jejího zřejmě posledního článku „O prací našich matek“, který zaslala 29. března 1922 do tisku,³⁷ jen těžko se dá říci, do kterých novin, nebo časopisu byl zaslán a zda vyšel. Dá se ale předpokládat, že se jednalo o některé periodikum, do kterého Barbora již dříve přispívala.

V roce sedmdesátiletého životního jubilea své zakladatelky, slavil 50. výročí vzniku i nymburský čtenářský spolek Lada. Barbora se oslav účastnila a přednesla zde řeč o začátcích Lady.³⁸

Byla ve věku, kdy člověk bilancuje, ale její zájmy o veřejné dění a kulturu stále nepřestávaly ochabovat.

V roce 1923, během návštěvy syna Jaroslava, který žil a pracoval v Nitře, pořídila záznamy z rozhovorů se svou snachou Pavlínkou, která pocházela ze Slovenska. Tento velmi zajímavý etnografický materiál, který Barbora pořídila při svém posledním pobytu na Kokoříně,³⁹ však nikdy nebyl zcela zpracován, neboť Barbora Hoblová zde 15. srpna 1923 zemřela.

1. BAHENSKÁ, Marie: *Počátky emancipace žen v Čechách*, Praha 2005, s. 35
2. Vzpomínky Barbory Hoblové, pozůstalost Barbory Hoblové, archiv Muzea Mladoboleslavsko
3. O knihách a čtení, pozůstalost Barbory Hoblové, archiv Muzea Mladoboleslavsko
4. O knihovnách, pozůstalost Barbory Hoblové, archiv Muzea Mladoboleslavsko
5. tamtéž
6. tamtéž
7. tamtéž
8. Vzpomínky Barbory Hoblové, pozůstalost Barbory Hoblové, archiv Muzea Mladoboleslavsko
9. tamtéž
10. Stará vlastenka, pozůstalost Barbory Hoblové, archiv Muzea Mladoboleslavsko
11. tamtéž
12. tamtéž
13. tamtéž
14. tamtéž
15. notýsek Barbory Hoblové, pozůstalost Barbory Hoblové, archiv Muzea Mladoboleslavsko
16. tamtéž
17. tamtéž
18. tamtéž
19. tamtéž
20. tamtéž
21. Brožurka, *Kdo byla Barbora Hoblová*, Mladá Boleslav 2001 s. 4
22. tamtéž
23. <http://www.transars.cz/aukcni katalogy/katalog22/1strana14.html>, aukce 1.5.2005
24. Brožurka, *Kdo byla Barbora Hoblová*, Mladá Boleslav 2001 s. 5
25. poznámky, pozůstalost Barbory Hoblové, archiv Muzea Mladoboleslavsko
26. Brožurka, *Kdo byla Barbora Hoblová*, Mladá Boleslav 2001 s. 9
27. poznámky, pozůstalost Barbory Hoblové, archiv Muzea Mladoboleslavsko
28. MÜLLEROVÁ, Hana: *Barbora Hoblová – národopisná badatelka Mladoboleslavsko*, Český lid 77/1990, s. 146
29. poznámky, pozůstalost Barbory Hoblové, archiv Muzea Mladoboleslavsko
30. LENDEROVÁ, Milena: *K hříchu i modlitbě*, Praha 1999, s. 268
31. tamtéž, s. 269
32. NEČASOVÁ, Denisa: *Stručný nástin vývoje českého ženského hnutí do vzniku Československa*, Brno 2004, <http://zenskaprava.ecn.cz/cz/text/sem04/0412.rtf>
33. Volební program Barbory Hoblové, pozůstalost Barbory Hoblové, archiv Muzea Mladoboleslavsko
34. tamtéž
35. tamtéž
36. Fond BH, pozůstalost Barbory Hoblové, archiv Muzea Mladoboleslavsko
37. pozůstalost Barbory Hoblové, archiv Muzea Mladoboleslavsko
38. Přednáška k založení Lady, pozůstalost Barbory Hoblové, archiv Muzea Mladoboleslavsko

39. Ze Slovenska, pozůstalost Barbory Hoblové, archiv Muzea Mladoboleslava

LADA

Spolky v 60. a 70. letech 19. století

Konec šedesátých a začátek sedmdesátých let 19. století znamenal pro ženské emancipační hnutí velké změny, projevující se zvýšeným zájmem o dívčí vzdělání a uplatnění ženy v zaměstnání, zakládáním dívčích škol a ženských spolků.

První dívčí škola byla založena v Písku v roce 1862 o rok později byla založena dívčí škola také v Praze. Jednalo se o Městskou vyšší dívčí školu, která se zaměřovala hlavně na budoucí společenské postavení dívek z lepších rodin, kterým se dostávalo všeobecného vzdělání na úrovni. Předměty vyučování byla literatura, dějepis, zeměpis, matematika, jazyky, výtvarné předměty a samozřejmě ruční práce, kterým byla inspektorkou paní Marie Riegrová-Palacká. Do školy mohly chodit dívky po ukončení šesté třídy, vyučování probíhalo v češtině a na škole se zaváděly nové pedagogické metody, například přestávky mezi hodinami a nepovinná tělesná výchova.¹

Ve stejné době vznikla při spolku sv. Ludmily, na popud Marie Riegrové-Palacké, průmyslová škola pro dívky z pražských chudých rodin, které byly pečlivě vybírány. Škola nabízela několik oborů, ze kterých si mohly dívky vybírat; krejčovství, počítání, knihařství, knihvedení a účetnictví, grafické práce, malba na sklo a porcelán a podobné.² Neplatilo se žádné školné, dívky dostávaly za svou práci plat a měly větší šanci získat zaměstnání, hlavně jako malířky skla, karet a jiných, v oborech jako účetnictví knihovnictví a podobně se však muži báli konkurence, a tak i když měly kvalifikaci, práci v tomto oboru získat nemohly.

Školu převzaly roku 1873 řádové sestry a vyučování se začalo zaměřovat jen na šití, a takto fungovala do roku 1885.³

Další možnosti vzdělání nabízely soukromé dívčí ústavy a školy spolkové.

Do poloviny šedesátých let byly ženské spolky spojeny s charitativní a vzdělávací činností, prvním byl spolek sv. Ludmily, jenž tak, jak si doba přála, se věnoval filantropii, což podle představ mužské společnosti, byla práce pro ženy vhodná, která je neodváděla od povinností k rodině. Změnu přinesla až Marie Riegrová

– Palacká, když roku 1865 vstoupila do upadajícího spolku a proměnila ho v moderní ženskou organizaci, která krom jiného poskytovala vzdělání chudým dívkám.⁴

V roce 1872 však došlo mezi členkami spolku sv. Ludmily k neshodám, které měly o rok později za následek odchod Marie Riegrové-Palacké z tohoto spolku.⁵

Velký přínos pro rozmach ženských spolků měl Vojta Náprstek, který se v otázce ženské emancipace začal angažovat, po svém návratu z Ameriky v roce 1858. Tehdy si stanovil několik cílů: založit v Praze průmyslové muzeum, městský sirotčinec a spolek dam.⁶

Vojta Náprstek viděl ženy jako rovnocenné partnerky mužů, které by měly mít stejné právo na vzdělání jako muži. Jeho aktivita začala v šedesátých letech přednáškami o domácích strojích, které byly určeny ženám a které přivezl z Londýna, ze světové výstavy konané v roce 1862. Tato činnost vzbudila nevídaný ohlas, díky jeho názoru na ženy a přednáškám, které pro ně pořádal, si vysloužil přezdívku „advokát žen“. Sbor dam, v čele s Karolínou Světlou, uspořádal během plesu na Žofíně v únoru 1863 sbírku určenou pro Náprstkovo České Průmyslové muzeum, která měla být výrazem díky za jeho aktivity v emancipačním hnutí.⁷

V důsledku těchto událostí se Vojta Náprstek na začátku roku 1865 obrátil na Karolínu Světlou, aby sezvala dámy, které touží po vzdělání do salónu U Halánků. O pár dní později 16. ledna 1865 byla oficiálně zahájena činnost spolku,⁸ respektive volného sdružení, nesoucího název Americký klub dam, jehož hlavními činnostmi byly vzdělávací, dobročinné a vlastenecké aktivity. Díky těmto průkopnickým aktivitám na poli ženského hnutí se stal vzorem pro další vznikající ženské spolky.

V Americkém klubu dam vznikl například nápad na založení Ženského výrobního spolku,⁹ který vznikl roku 1871 a jehož primárním posláním bylo umožnění vzdělání pro dívky a ženy (obchodní a průmyslová škola). Jejich následné uplatnění v zaměstnání pomáhala řešit zprostředkovatelna práce, vzniklá při tomto výrobním spolku. Ženský výrobní spolek také vydával od roku 1874 pod redakcí E. Krásnohorské Ženské listy, kde byla pravidelná rubrika z činnosti ženských spolků, což mělo v té době bezpochyby značný vliv pro rozvoj ženských spolků nejen ve městech, ale i na venkově.

Obecně je možno říct, že ženské spolky, které začaly vznikat v sedmdesátých letech po celých Čechách, neměly již za hlavní cíl dobročinnost, kterou samozřejmě také provozovaly, ale primárně to byly spolky zájmové (pěvecké, ochotnické apod.), vzdělávací a vlastenecké.

Situace v Nymburku

Na přelomu šedesátých a sedmdesátých let 19. století, byl rozkvět spolkové činnosti v Nymburku teprve na počátku, fungoval zde jen spolek pěvecký založený roku 1859, Sokol nymburský z roku 1868 a divadelní spolek Hálek, založený sice až roku 1876, ale nymburští ochotníci zde hráli již od roku 1860. Spolek „Jednota paní“ jehož hlavním úkolem byla filantropie, se staral o pomoc chudým a o osiřelou mládež. Spolek vznikl roku 1867 a v té době byl jediným tamním ženským sdružením.¹⁰

V Nymburku nebyl v té době dostatek knih pro uspokojení potřeb čtenářů, byly zde pouze soukromé knihovny měšťanů, a ani těch nebylo mnoho, a tak si rozsáhlejší četbu mohli nymburští dopřát jen díky činnosti německé poslice, která přijížděla každý týden z Prahy, přivážela knihy z německé půjčovny a zprostředkovávala i jejich koupi.

Vznik Lady

Když Barbora Hoblová v rodném Nymburku, v roce 1872, jako dvacetiletá svobodná dívka založila dívčí, později ženský čtenářský spolek „Lada“, vzbudilo to zajisté u části nymburských občanů pozdvižení.

Byla to první Barbořina veřejná aktivita, jejíž počátky nebyly jednoduché, ale díky nadšení členek spolku, a především Barbory Hoblové, která si šla, již v té době, rázně a energicky za svým, byla této instituci dána do vínku mnohaletá budoucnost.

Počátky Lady popsala ve své přednášce roku 1922, konané u příležitosti 50. výročí jejího založení.¹¹

Prvotní myšlenka nespočívala v založení spolku, ale byl to pouhý Barbořin nápad, (neboť v té době měla většinu pro ni dostupných knih v Nymburce přečtenou), že by se spolu se svými přítelkyněmi, které stejně jako ona, rády četly, mohly na knihy skládat, a za naspořené peníze je kupovat a vzájemně si je půjčovat.

Když spočítala, kolik by mezi sebou mohly vybrat a kolik knih za to ročně nakoupit, zjistila, že nejlepší by bylo, pokud by se této akce zúčastnilo co možná nejvíce zájemkyň, aby knih, pro horlivé čtenářky bylo, dostatek. Inspirací jí tedy bylo probouzející se ženské hnutí a tak sezvala dalších asi 25 dívek a žen na schůzi, kde jim vysvětlila své plány na pořízení knih.

Schůzka se uskutečnila ve škole, jejíž pan ředitel Pecolt, Barboře dovolil, aby ji zde uspořádala a také ji do začátku přislíbil zapůjčit některé knihy nejen ze své knihovny, ale také z bývalé knihovny školní, která byla tou dobu již značně rozebraná. Ředitel Pecolt, který byl nakloněn ženské emancipaci, byl zjevně nápadem uchvácen a rozhodl se mladé Barboře pomoci v její záslužné činnosti,

První schůzka dopadla neočekávaně dobře, Barbora, která v to zřejmě nedoufala, byla tím zájmem natolik zaskočena, že v první chvíli ani netušila, jak se věci budou dále odehrávat. Přišly všechny pozvané a ještě přivedly i další zájemkyně. Ihned byl také ustanoven měsíční poplatek a některé ho chtěly na místě skládat. Tak tedy, dne 3. února 1872, vznikl ženský čtenářský kroužek. Barbora došla pro radu za ředitelem Pecoltem, který rád a ochotně pomohl. V té době již existovala řada ženských spolků, nejznámější z nich byl Americký klub dam a Ženský výrobní spolek, a tak toto původně zamýšlené volné sdružení čtenářek se po jejich vzoru postupně změnilo na spolek, který nesl jméno po prvním ženském časopisu „Lada“¹². Ředitel Pecolt radil Barboře se všemi formalitami, které byly potřeba k založení spolku. Zapůjčil jí staré stanovy zaniklé besedy a poradil, jak vše obstarat na hejtmanství v Poděbradech.

Pan ředitel Pecolt a otec Barbory Tomáš Vonánka, Barboru v jejích aktivitách podporovali, a pokud to bylo možné, tak jí pomáhali. A to, i když známí a příbuzní Vohánků, za tuto činnost Barboru odsuzovali a vyčítali jí její podivínství a amerikánství. Vyhržovali také paní Vohánkové, že se Barbora nikdy pro svou divnost neprovdá.

Do začátku dostala Lada ve škole propůjčenu skříň na knihy, která byla umístěna ve větší učebně. Členky se scházely každou sobotu a půjčovaly si knihy, zprvu byly výpůjčky zapisovány do sešitu ke jménu a po návratu přeškrtnuty. První knihy v knihovně byly od ředitele Pecolta, později ze soukromé knihovny Vohánkových, a dále od některých intelektuálně založených měšťanů s pochopením pro ženskou emancipaci, například od Dr. Molnára nebo z pozůstalosti po Bohumilu Šulcovi, bratru spisovatele Ferdinanda Šulce.¹³

Po půl roce přestaly knihy v knihovně stačit, ale díky zvýšení měsíčních příspěvků mohla Barbora objednat další knihy a také časopis Osvěta. Velkým přínosem pro Barboru bylo, že si knihy mohla nejprve přečíst sama a teprve pak je dát do knihovny.

Rozkvět Lady

Ve chvíli, kdy přišlo jaro, začalo se méně číst, ale vznikl nápad na další aktivity, které by spolek mohl pořádat, jako společné výlety, různé společenské akce, koncerty, přednášky, tomboly, zábavy. Dívky samotné by v tu dobu mohly jen stěží podniknout takovéto aktivity, už tak na ně bylo pohlíženo poměrně ostře za jejich spolkové podnikání, mnohdy čelily i posměchu.¹⁴

Barbora se však nehodlala vzdát a oslovila vážené občanky Nymburku, hlavně paní Visingrovou, ženu soudce, kterou na první valné hromadě zvolily za starostkou spolku a která mnoho dalších let stála v čele Lady. Pod jejím vedením a záštitou, se Lada začala dále rozvíjet a její rozvoj již nebyl doprovázen, dříve běžnými urážkami a útoky.

Pro Barboru Hoblovou byla paní Visingrová zřejmě velkým vzorem, obdivovala ji za její neúnavnou a nezištnou činnost pro spolek.

„Po léta stála Ladě v čele, pečlivá, obětavá, všemi vážená. Pod jejím vedením a záštitou bezpečně a klidně vyvíjel se spolek, uchráněn útoků a nedůvěry zaostalých. Pořádaly jsme vycházky, koncerty, taneční zábavy, všude v čele, nikdy neodcházela. K taneční zábavě s tombolou, k níž od členů se sešlo mnoho dárků, sama všechny dary

přijímala, číslovala, vše uchytila a s velkou radostí počítala zisk z toho naší knihovně. Neúnavně chodila s námi na výlety, a když se bylo později změnilo na družná odpoledne na ostrově, při nichž se deklamovali, zpívalo, byla pokaždé s námi.“¹⁵

„Paní starostka sloučila šťastně starý zvyk návštěv s novodobým spolkem: jednou za rok, když se jednalo o nějakou zábavu, výlet nebo tombolu, pozvala celý výbor k sobě na odpoledne. Očekávala nás výborná svačina, při níž se vesele rokovalo.“¹⁶

Místostarostkou spolku byla, Barborou obdivovaná, paní Vikanová, táhlo ji k ní srdce. Ve vzpomínkách o ní napsala.

"Místostarostkou mě obzvláště váženou a milou byla pí. Vikanová, všestranně vzdělaná a zkušená, byla hned osou a oporou vzdělávací činnosti. Když jsem ji přednesla přání, aby Lada si hleděla i mimo knihovnu činnosti vzdělávací, měla přednášky, cvičení zpěvu, věděla hned pomoci. K cvičení zpěvu požádala p. uč Vraného, dobrého houslistu, který řídil hudbu na kůře, ten v Ladě učil zpěvu 2 až 3x v týdnu. Byla vždy s námi, a myslím že nám stejně jako učitel prospěla výkladem a předzpěvováním – byla dobrá znalkyně hudby i zpěvu. O přednášky se pomáhala starati, a když nebylo kdo by přednášel, ochotně vybírala stále poučná i význačná místa z krásných děl ku čtení, aby nebyly zklamání členové, kteří se za zimy každého týdne scházeli. Měla jistě v zásobě podniky neobyčejně přitažlivé.“¹⁷

Díky těmto, všemi uznávaným měšťankám, zažila Lada svůj rozkvět. Na konci prvního roku působení měla 74 členů a ve své knihovně 120 knih.¹⁸ Z původně odsuzovaného spolku „podivínských“ dívek se stal spolek neobyčejně prospěšný. Lada si tak našla v Nymburku své příznivce začala se zapojovat do veřejného života a věnovat se typické spolkové činnosti té doby, pořádala výlety, mnohé přednášky, taneční zábavy, tomboly, koncerty, při spolku probíhala také výuka zpěvu.

Jedinou překážkou, která v té době Ladu postihla, byla návštěva školského inspektora, který zakázal umístění spolkové knihovny ve škole, a tak musela být knihovna přestěhována. Přednášky se ale i nadále konaly v budově školy.

Například k 400. letému jubileu Koperníka v roce 1873, podnikl spolek veřejnou přednášku o hvězdáři v tamním divadle. Přednášel opět pan ředitel Pecolt, z jehož strany tato aktivita vzešla.

Během Barbořina vyjednávání přednášky v divadle, které bylo úspěšné a ředitel divadla pan Kulich ochotně svolil k propůjčení místa, ji však nezapomněl připomenout její roli v rodině. Toto jednání na Barboru zřejmě zapůsobilo, neboť ho ani skoro po padesáti letech neopomenula zmínit.

„Mě jako jednatelce připadl úkol ředitele div. spl. P. Kulicha požádat o místnost. Odříkala jsem svoji žádost, p. Kulich místnost slíbil, ale dodal: nechci Vás uraziti slečinko, ale přece vám musím připomenouti, abyste pro knihy a spolky nezapomněla na vařečku a jehlu. Bývala jsem vždy na rozpacích pro napomenutí, ale přece jsem odpověděla, že na tu radu nezapomenu. Vyřídila jsem ji družkám, aby pamatovaly se mnou, a sama jsem také nezapomněla na ty dva nástroje našeho ženského zaměstnání.“¹⁹

První hromadné vystoupení, kterého se Lada účastnila bylo při slavnostním svěcení odhalení Jungmannova pomníku v Praze. Toto odhalení pomníku roku 1873 bylo spojeno s významnou národní manifestací. Při této návštěvě byly členky Lady ubytované v Ženském výrobním spolku, který roku 1871 založila Karolína Světlá, ta je také osobně přivítala. Setkaly se zde také s funkcionářkami spolku Eliškou Krásnohorskou, Sofií Podlipskou a dalšími spisovateli. Barbora se zde setkala také s Vítězslavem Hálkem, kterého bezmezně obdivovala. Toto setkání bylo pro všechny velkou vzpruhou a motivací k dalším podnikům.

Lada tedy začala pořádat sbírky pro Národní divadlo a další vlastenecké slavnosti a podniky, stala se členem 12 vlasteneckých spolků, mezi nimiž byl například spolek pro ženské studium Minerva, začala působit také v dobročinné oblasti, po okupaci Bosny a Hercegoviny v roce 1878 uspořádal spolek sbírku pro vdovy a sirotky po vojánech.

Lada nebyla už tím pouhým dívčím kroužkem, kterým byla v úplných začátcích, kdy se na ni většina nymburských měšťanů dívala s posměchem, stala se

ženským čtenářským spolkem, jehož členkami byly mnohé vážené nymburské měšťanky, dobyla si své slávy a uznání. V roce 1911 měla 210 členek a 3392 svazků.²⁰

„Lada dobývala si národnosti, a těšila se přízni mnohých.“²¹

O založení Lady se zasloužila především Barbora Hoblová, prvotní myšlenka vzešla v podstatě od ní, ale nebýt jejich věrných spolupracovnic a především pana učitele Pecolta, těžko by kdy mohla vzniknout a fungovat přes 50 let. Pan učitel Pecolt připravil Barboře vše, co potřebovala, vždy pro ni měl radu a i řešení nastalých situací. Byl to on, kdo ji dal staré stanovy zaniklé besedy a poslal ji na hejtmanství do Poděbrad, zajímal se o dění a fungování spolku a rád pomohl při osvětové činnosti, a to nejen vlastními přednáškami.

Fakt, že spolek byl v počátku dívčí, založený svobodnými děvčaty, mohl v Nymburku té doby způsobit nezájem, možná i odpor maloměstské společnosti. Jistě však i zde v té době bylo mnoho měšťanů přejících ženské emancipaci. Barbora zajisté věděla, kdo je příznivcem ženského hnutí, čemuž nasvědčuje i to, že vždy věděla, na koho se obrátit pro radu nebo pomoc.

Když pak do spolku vstoupila žena soudce, paní Visingrová, starostka Lady a vážená občanka paní Vikanová, místostarostka, obě obohatily spolek svými zkušenostmi a nápady pro jeho další činnosti ale především ho chránily a zaštitily nejen svým věkem, ale zejména společenským postavením.

Barbora byla, až do své svatby v roce 1879 jednatelkou Lady, realizovala se zde, naučila se tu mnohému, co se jí v její budoucí, nejen spolkové činnosti v Mladé Boleslavi zajisté hodilo.

1. BAHENSKÁ, Marie: *Počátky emancipace žen v Čechách*, Praha 2005, s. 49
2. tamtéž, s. 63
3. tamtéž, s. 67
4. tamtéž, s. 61
5. LENDEROVÁ, Milena: *K hříchu i modlitbě*, Praha 1999, s. 235
6. BAHENSKÁ, Marie: *Počátky emancipace žen v Čechách*, Praha 2005, s. 76
7. LENDEROVÁ, Milena: *K hříchu i modlitbě*, Praha 1999, s. 240
8. SECKÁ, Milena: *Americký klub dam*, Český lid 82/1995, s. 54
9. BAHENSKÁ, Marie: *Počátky emancipace žen v Čechách*, Praha 2005, s. 87
10. KULHÁNEK, František: *Dějiny královského města Nymburka*, 1911, s. 476, 486.
11. Přednáška k 50. výročí založení Lady, pozůstalost Barbory Hoblové, archiv Muzea Mladoboleslavska
12. časopis Lada, vycházel od dubna 1961 jednou za 14 dní a nesl podtitul beletristický a módní
13. Pozůstalost Barbory Hoblové, archiv Muzea Mladoboleslavska
14. tamtéž
15. Přednáška k 50. výročí založení Lady, pozůstalost Barbory Hoblové, archiv Muzea Mladoboleslavska
16. tamtéž
17. tamtéž
18. KULHÁNEK, František: *Dějiny královského města Nymburka*, 1911, s. 476
19. Přednáška k 50. výročí založení Lady, pozůstalost Barbory Hoblové, archiv Muzea Mladoboleslavska
20. KULHÁNEK, František: *Dějiny královského města Nymburka*, 1911, s. 476
21. Přednáška k 50. výročí založení Lady, pozůstalost Barbory Hoblové, archiv Muzea Mladoboleslavska

Sběratelská činnost

Nedá se s jistotou určit, od kdy se Barbora Hoblová věnovala národopisné práci, její dokumentace obsahuje časové údaje pouze výjimečně. Nejstarší datovaný záznam pochází z 3.6. 1886,¹ domnívám se proto, že je možné počátek jejich sběrů umístit právě do tohoto období.

Shromážděné materiály z výzkumů jsou především z Mladé Boleslavi a jejího okolí. Výrazně menší část pochází z vesnic, které se nacházely na trase do rodného Nymburku. Nasvědčovalo by to okolnosti, že se sběratelské činnosti začala věnovat až v Mladé Boleslavi a přirozeně ji časem rozšířila o terén kolem Nymburku, který ji byl dobře znám.

Do Mladé Boleslavi se přistěhovala, společně s manželem, po svatbě v roce 1879, a roku 1883 se jim narodil syn Jaroslav. Je tedy pravděpodobné, že první roky svého manželského života věnovala především své rodině; manželovi, domácnosti a později péči a výchově svého syna. Barbora se vdávala ve věku 27 let, což bylo na tehdejší poměry relativně pozdě, a ona sama v to možná již ani nedoufala.

Mnoho vlastenecky zapálených dívek se po svatbě zcela stáhlo z veřejného života a plně se věnovalo rodinnému životu. Možná tak i Barbora se po své vytoužené svatbě na pár let soustředila pouze na rodinný život. Její touha, podnětená prací jiných žen činných v národním hnutí, ji vedla k tomu, dokázat, že žena má v životě i jiné poslání než jen jako hospodyňka a matka. Cestu ke splnění svých představ o intelektuálním osamostatnění viděla v následování jejich příkladu.

Velkou inspirací jí bylo během působení v nymburské Ladě setkání s Karolínou Světlou a Eliškou Krásnohorskou.² Zatožila po spisovatelské kariéře a začala se tedy, dle jejich vzoru, připravovat na tuto dráhu. Touha po psaní pro ni byla zřejmě jednou z prvních motivací pro národopisné sběry. Její zájem se zaměřil na známé okolí jejího kraje, zajímala se o etnografický materiál a všímala si způsobu života v okolních vesnicích a prováděla výzkum, o němž si uchovávala dokumentaci. Začala se tak tedy věnovat lidové kultuře, která byla chápána jako kultura národní. To jí zřejmě vyhovovalo, už proto, že pro tuto práci měla narozdíl od práce beletristické talent

O jejím sepětí se studovaným krajem a jeho důvěrnou znalostí svědčí i dopis zaslaný Čěňku Zíbrtovi:

„Slovutný pane!

Když jsme před nedávnem jednali o mladoboleslavském soupisu národopisném, vážil jste mi nabídnouti, aby k okresu našemu přibrala Turnovsko. Žádala jsem za lhůtu na rozmyšlenou. Nyní, kdy doufám, že jste se vrátil z cesty Svě, přicházím s rozhodnutím.

Odpustíte mi dojistu, přiznám – li se bez obalu, že mi nelze vyhověti čestné nabídce a přání Vašemu; mám' pro to vážné důvody. Hlavním důvodem jest, že kopcovité Turnovsko se liší od našeho okresu po většině již rovinatého, což přirozeně působí na zaměstnání lidu, jeho povahu, zvyky i mluvu. Bojím se, že bych nevníkla zároveň v různou tu povahu obou okresů tou měrou, abych je mohla vylíčiti věrně, neublížila tomu ani onomu, že bych v téže knize na stejných stránkách, v jedněch kapitolách nedovedla zachytiti rozdílný ráz a zachovati zvláštnosti povahové tak, abych se neprovinila proti tomu lidu. Popis okresu nymburského snad spíše bych mohla přibrati, jest' podobnější našemu i polohou svou i zaměstnáním lidu, a k tomu jsem v něm zrozena, studium o něm bylo by mi tím velmi usnadněno. Ráčíte sám věděti nejlépe, že nestačí jen viděti, ale třeba takořka proniknouti duši lidu, aby obraz jeho správně byl podán.

Nevím, nezdám – li se Vám puntíčkářkou, ale mám opravdovou hrůzu z toho, že bych v díle tak důležitém mohla zanedbáním nebo neporozuměním ukřivditi tomu lidu a to téměř v poslední vhodnou hodinu. Račte toto mé rozhodnutí vlídně vzíti na vědomí a po příležitosti mi oznámiti mínění Svoje....“³

Bohužel, také v případě tohoto dopisu chybí datum, dalo by se ale podle závěru dopisu, kde se Barbora Dr. Zíbrta dotazuje na Svě čepce, článek o nich vyšel v Českém Lidu v roce 1903, že dopis pochází z konce roku 1902 nebo začátku roku 1903.

Terénní výzkum

Terénní výzkum, který podnikala byl všestranný, zajímala se o lidové tradice a obřadnost, o léčitelství lidí i domácích zvířat, o písně, tance, lidovou slovesnost, architekturu, historii kraje, ale také o život prostých lidí a jejich příběhy, které ji později byly inspirací pro povídky.

Při své výzkumné práci si Barbora všímala navíc i majetkových a sociálních poměrů v obci a vztahů mezi obyvateli. Zapisovala si do poznámek majetky informátorů a jejich společenské postavení, podobu vesnice, základní demografické a pokud byly k dispozici, také topografické údaje.

Samotný výzkum prováděla metodou řízeného rozhovoru. Zajímala se o všechny oblasti života venkovského lidu, národopisné i folkloristické.

V terénu si dělala poznámky, které pak doma se svým manželem přepisovala, doplňovala k nim upřesňující otázky, či případná upřesnění a srovnávala údaje s dobovými prameny, nejčastěji z kronik a školních kronik.⁴ Zkoumala-li jen určitou oblast, připravila si předem dotazník na dané téma, aby se vyvarovala možných nejasností, nebo aby nezapomněla na nějaké podstatné detaily.

Při své terénní práci dokázala využít svou neuvěřitelnou energii, skvělé organizační schopnosti, vytrvalost a hlavně cit. Z její práce vyzařuje vážný zájem o národopisnou práci a nadšení s kterým pracovala, ke sběru přistupovala na tu dobu velice moderně, měla velký talent, své práce si hleděla a využívala své schopnosti sociální a psychologické empatie.

Okolí Mladé Boleslavi se postupem času stalo pro Barboru důvěrně známé, orientovala se v problematice života místního lidu. Znalosti, které získala uměla přirozeně využít pro svoji práci. Stalo – li se však někdy, že se setkala s něčím novým a pro ni neznámým, pátrala po věrohodnosti ve všech dostupných pramenech a materiálech.

V této oblasti středních Čech, která v té době byla již většinou národopisných pracovníků považována za etnograficky nepříliš zajímavou, dokázala Barbora Hoblová objevit a zachránit do té doby jistě netušené bohatství.

Ke svým některým výzkumům používala dotazníky, které si sama předem připravila, například v kapitole o jídle, je v jejích poznámkách jeden takto zaznamenan:

Jsou ošatky ze slámy, ovinované vrbovým lýkem?

Kverlačkám doma dělaným jak říkají?

Co měly k večeři na štědrý den?

Postili se? Jak?

Dávaly Pastýřovi?

Koledníkům?

Jaké koledy?

Čeládka vandrovala? Hoši?

Holky?

Dostávali?

Na Štědrý večer dobytku?

Drůbeži?

Pověry?

*Chodili koledníci na Štědrý den?*⁵

Informátoři

Mezi její informátory patřili povětšinou pamětníci ve věku od 65let výše. Chodila k nim a naslouchala, nejprve tomu, co jí chtěli sami říct, jelikož byla skvělou posluchačkou a tak si velmi rychle získávala důvěru venkovanů, kteří se jí ochotně sami zpovídali. Dokázala velice dobře spolupracovat s množstvím informátorů, se kterými vedla rozhovory na dané téma, rychle se přizpůsobovala novým informacím a tak rozhovor mohla dále směřovat správným směrem, či náhodně zmíněnou zajímavou informací dobře rozvinout. Během výzkumu zapojovala do rozhovoru i případné nečekané návštěvy informátora.

U sebraného materiálu uvádí jméno informátora, i údaje o jeho věku a odkud pochází. Mnohdy jsou zde zaznamenána i další data jako majetkové a sociální poměry a poskytnutá sdělení týkající se soukromého života.

U 80letého Hrušky z Jabkenic je např. uvedeno:

„Pochází z Koprníka u Kněžmosta, přistěhoval se před 40 lety. Už táhne vosmá desítka. Vdovcem 6 let: Když jedna strana vodejde, je to druhému vykopanej hrob“⁴

85letý sládek, Jabkenice.

„Byl ponocným 38 let, dřívě byl krejčím, dopoledne po hlídce spal, potom šil.“⁷

Pomoc manžela

Antonín Hobl svou ženu v její činnosti podporoval a všestranně ji pomáhal. Občas ji při jejích výzkumech doprovázel, často však jezdila sama. Do bližšího okolí Mladé Boleslavi chodila pěšky, do vzdálenějších lokalit jezdila vlakem. V okolí Mladé Boleslavi by se dala jen stěží najít nějaká vesnice, kterou by Barbora při svých cestách nenavštívila. Její manžel zapisoval některé poznámky z výzkumů, přepisoval stylisticky upravoval její texty, které byly určené pro tisk. Neboť Barbora Hoblová neměla, na rozdíl od svého manžela, příliš úhledné a čitelné písmo a správný cit pro stavbu věty.

Do národopisného sběru manželé Hoblovi zapojili také některé studenty profesora Hobla, kteří pak prováděli sběr nejen pro Národopisnou výstavu československou, ale i v dalších letech zasílali Barboře Hoblové národopisný materiál. (např. J. Šebesta, Miroslav Kraušner)⁸

Spolupracovala také s kronikáři, učiteli a jinými korespondenty, kteří jí zasílali informace, nejčastěji získané od dětí, nebo různé dle nich zajímavé a důležité události, například záznamy o požárech.⁹

Sběr materiálu

Při svých výzkumech získala také velké množství předmětů materiální kultury, které většinou dostala darem nebo odkupovala, mnohdy ji však byly jen zapůjčeny.

Největší část materiálu představoval textil, jednalo se hlavně o součásti oděvů; čepce, výšivky, krajky a podobné, ale také o koutnice.

Další části tvořily různé prvky lidové kultury, jako kusy nábytku, keramika, nádobí, hrníčky, hračky, zemědělské nářadí a náčiní a další.

Vždy si poctivě zapisovala, co a od koho dostala, koupila, či zapůjčila. V těchto poznámkách měla zaznamenány také věci, které nebylo možno fyzicky získat, ale u kterých si byla vědoma jejich jisté kulturní hodnoty, například malované dveře, používané kusy nábytku a jiné. Bohužel i v tomto případě datovala jen výjimečně, datovány jsou až údaje o nákupech těchto věcí po roce 1902.¹⁰

Vzhledem k tomu, že se zajímala také o lidovou architekturu, kterou samozřejmě nemohla přemístit do muzejní nebo své sbírky, pořizovala detailní nákresy lidových staveb a jejich částí. Tyto její nákresy jsou až neuvěřitelně detailní a přesné a samozřejmě u nich nechybí poznámky o jaký objekt se konkrétně jedná. Podobně zakreslovala i interiéry světnic, detaily čepců, výšivek, hospodářského nářadí a dalších věcí denní potřeby.¹¹

Nevynechala žádnou příležitost k získání informací, v jejím notýsku, který zřejmě měla vždy u sebe, podle data již od 70. let, je mnoho záznamů, které pořizovala náhodně od lidí, se kterými se nečekaně setkala. Řada jejích kusých zápisků je napsána na různých letáčcích či na útržcích papíru.¹²

Často pro zápisky z terénu používala zřejmě již nepotřebné letáčky a pozvánky na akce spolku paní a dívek. Díky tomu, že se na nich ve většině případů uvádí i datum, je možno tyto zápisky zařadit do určitého sběratelského období. Podle těchto materiálů, je možné říci, že ač se Barbora věnovala etnografické práci již před Národopisnou výstavou československou a k sběru dat k její prezentaci přistupovala už jako zkušená sběratelka, největší část jejích terénních výzkumů byla realizována právě až po Národopisné výstavě v roce 1895.

Rozdělení práce

Jak jsem v předchozích odstavcích zmiňovala, v okolí Mladé Boleslavi nebylo místo, kde by se při svých cestách nezastavila. Některá místa však měla zmapována detailněji a rozčlenění je přímo podle názvů vesnic, jedná se hlavně o tyto:

Jabkenice, Brodce, Horky, Dolánky, Řepov, Semčice, Žerčice, Kobylnice, Obrubce a další.

Poznámky z výzkumu, které doma přepisovala a upravovala, třídila do dvou kategorií. Tématicky k určitému okruhu venkovského života a pak podle vesnice, kde sběr podnikla. Tak vznikl komplexní utříděný materiál členěný jak tématicky, tak oblastně.

Využívala i historických literárních pramenů, například v Jabkenicích pořídila opis z tamní školní kroniky. Zajímaly ji zde věci týkající se historie obce, původ názvu, majetky sedláků, pověsti, atd.

Pořizovala si také opisy ze starších novin, například „O původu slova bál“ v Cís. Král. Pražské noviny, č. 14, ze 17. února 1816.¹³

V jejích poznámkách je možné najít přepsané zachovalé smlouvy, jako je například smlouva svatební uzavřená v Březnu z 5. listopadu 1812.¹⁴

Svůj sběr rozdělila do několika hlavních témat:

1. Děti a křest
2. Jídlo
3. koutra (koutnice)
4. místní názvy
5. Nemoci a smrt, léčení
6. oblek, prádlo, kroj, výšivky
7. poutě
8. pověsti a pověry
9. pověry domácích, ženské

10. říkanky, koledy, hry
11. stavení a nářadí, čeled', hospodářství, domácnost
12. svatba
13. Vánoce
14. Velikonoce
15. zábavy, bály, masopust

I zde zůstávají informace, z jaké vesnice a od koho získané údaje pochází. Vzhledem k chaotickému uspořádání Barbořiny pozůstalosti v archivu Muzea Mladoboleslavska, je těžké sestavit nějakou bližší podobu systému její práce. Témata, která jsou výše, řadím abecedně, jedná se většinou o složky, obálky a desky, v kterých je sesbíraný materiál uložen a nadepsán. Rozsah témat je velmi rozdílný, některá jsou zachycena jen okrajově, jiná velmi detailně. Samozřejmě nejpodrobněji je zpracován oděv, prádlo, kroj, výšivky, koutnice, další podrobně zpracované okruhy jsou Vánoční a Velikonoční svátky a lidové řeči na Mladoboleslavsku, kterým věnovala velkou pozornost. Z těchto témat vybírám na ukázkou právě tyto tři nejobsáhlejší.

Kroje, výšivky, čepce

Tak jako ostatní národopisní sběratelé, a převážně sběratelky konce 19. století, věnovala zvláštní pozornost krojům a jejich částem, výšivkám, čepcům a oděvním doplňkům, které také zaujímají největší část jejích sbírek. Velká část sbírky je v Muzeu Mladoboleslavska, část sbírky získalo muzeum až v roce 1958 z pozůstalosti Barbořiny neteře Boženy Vohánkové, které také prodala Barbořinu soukromou sbírku 159 čepců Národopisnému muzeu.¹⁵

Nejčastějším předmětem zájmu sběratelek byly výšivky. Tato práce žen, jež byla od poloviny osmdesátých let 19. století chápána jako projev národního vyjádření, získávala na své popularitě. Byla to jakási dobová móda a mnoho žen si začalo pořizovat své soukromé sbírky. Paní Náprstková vystavila svou sbírku spolu

s ostatními nadšenými sběrateli v roce 1880 na Žofíně, v roce 1885 byla výstava výšivek v Olomouci a o rok později 1886 v Praze v Rudolfinu.¹⁶ Tyto akce bezpochyby přispěly k rozkvětu zájmu o lidovou kulturu, která byla nyní ještě více vnímána jako doklad uměleckých schopností a kulturní vyspělosti národa.

Barbora nashromáždila za svůj život ohromné množství výšivek, čepců, částí krojů, zástěr, a dalších částí oděvů. Při přípravě na Národopisnou výstavu, se během svého sběru těchto „národních“ výtvorů, seznámila s prací žen, švadlenek, vyšivaček, stavěček čepců, krajkářek a kytkářek. Tyto ji natolik fascinovaly, že se začala zajímat o jejich životy a osudy. Výsledek této její práce pak publikovala roku 1895 v Českém lidu, což byl její vůbec první otištěný článek v tomto časopisu, který byl a dodneška je originální a nesmírně cenný. Další práce se týkal především úpravy ženské hlavy a také krojů.

Vánoce a Velikonoce

Dalším, poměrně obsáhlým okruhem badatelského zájmu Barbory Hoblové byly vánoční a velikonoční obyčeje na Mladoboleslavsku.

Získané informace zpracovala chronologicky tak, jak se tyto zvyky a tradice vánočních a velikonočních svátků dodržovaly a své poznatky zpracovala ve statích, které vyšly v Českém lidu 12/1904, Mladoboleslavských listech a ve feuilletonu Národní Politiky v roce 1904.

Lidová řeč na Mladoboleslavsku

Barbora Hoblová věnovala zvláštní pozornost také lidové řeči, svou studii rozdělila do tématických částí,¹⁷ k nimž přikládám vždy jen jeden z mnoha příkladů.

Podstatná a přídavná jména – „*makotina - je opilý na makotinu*“, Jména předmětů v hospodářství – „*klepanec – kladívko*“,

Slovesa „*rozhajdati – rozcuchati*“,

Fráze a přirovnání – „utekla mu svině s čepem – je špatný hospodář“, Nadávky – „kuchařka vod pana nechuty“,

Příslloví – „hnůj na dvoře, zlato na poli“,

Humor – „Zedník potká zedníka a povídá: To ste si jen tak pocákal boty vápnem, aby lidi mysleli, že máte práci a počkali vám“,

Pranostiky a říkadla – „ranní dešť, ženský pláč a psí kulháni, nemají dlouhého panování“,

Fráze a slovní obraty lidové – „jak se napije tý brecardy (kořalky), pak toho ví“

I tuto svoji studii publikovala, po názvem „Ukázka lidové řeči na Mladoboleslavsku“, v Českém lidu 12/1904.

Zapojení do mezinárodních výstav

V roce 1892 se konala Výstava ženských umění v Paříži. Pro Barboru Hoblovou to zřejmě byla příležitost oslovit Renátu Tyršovou a nabídnou jí pomocnou ruku při sestavení sbírky na výstavu. Tak nejspíš začala její spolupráce s jednou z největších znalkyní české lidové kultury.¹⁸

S Renátou Tyršovou Barbora spolupracovala i v následujících letech. V roce 1902 opět pomohla uspořádání souboru pro Výstavu ženských umění a výrobků v Paříži, kterou pořádala feministická federace.¹⁹ Téhož roku Barbora propůjčila také část svého sběru na Mezinárodní výstavu oděvů a oděvních doplňků do Petrohradu.²⁰

A nakonec roku 1920 zapůjčila Barbora opět na žádost paní Tyršové kroje a výšivky na výstavu Československého lidového umění v Paříži.²¹

Sběr pro Národopisnou výstavu

Na konci osmdesátých let a začátku let devadesátých 19. století vedlo úsilí o zachování mizejících hodnot tradiční lidové kultury k mohutnému rozvoji národopisné sběratelské a badatelské práce. Díky přípravám na Jubilejní a později Národopisnou

výstavu se rozšířil zájem o regionální sběratelské aktivity zaměřené na lidovou kulturu a život venkovského lidu. Na těchto sběrech se podílelo velké množství sběratelů a národopisných badatelů, od české inteligence, učitelů a profesorů až po nadšené samouky z lidových vrstev.

Na Jubilejní výstavě byla realizována také expozice Česká chalupa, inspirovaná stavbami v Pojizeří a Podkrkonoší. Česká chalupa měla čtyři místnosti, ve kterých byly zastoupeny čtyři regiony; Plzeň, Litomyšl, Chodsko a Blata. Takto chápaná expozice byla vnímána jako národní symbol. Měla za úkol přiblížit život českého lidu, a nastínit složitý program národopisné práce.²²

Mimořádný úspěch České chalupy dal podnět ke vzniku národopisné sbírky, muzejní selské síně v Muzeu království Českého. V této se inicioval spolek kolem České chalupy, který usiloval o poznání vesnic s cílem udržet tradiční rysy selství a češství.

Dalším myšlenkou inspirovanou Českou chalupou byl nápad na uspořádání Národopisné výstavy československé, který vznikl ve skupině kolem T.G. Masaryka a nikoli ve skupině okolo České chalupy. Modernější skupina žáků Masaryka, přistupovala ke sběru z pozitivistického stanoviska, chtěla sbírat vše, například i údaje o zločinnosti.

V důsledku toho vznikly dva tábory, které v následujících letech pořádaly souběžné národopisné sběry a charakterizoval je rozdílný přístup k metodám sběru a sebranému materiálu.²³ Nicméně Česká chalupa odstartovala novou sběratelskou činnost a vznik nového období československého národopisu, který se od té doby všestranně rozvíjel.

Koncem roku 1891 poslal Pražský přípravný výbor Národopisné výstavy muzeím, obcím a regionálním národopisným pracovníkům výzvu ke spolupráci a k založení krajských výborů. V reakci na tuto výzvu vzniklo v následujících třech letech víc jak dvě stě krajských a místních výborů pro přípravu Národopisné výstavy, a v letech 1892 – 1894 se uskutečnilo 180 místních národopisných výstavek, které měly velkou odezvu a ještě významněji upevnily pozici české národní kultury.

Tak jako jinde, konala se i v Mladé Boleslavi před Národopisnou výstavou československou, 22 – 31 července 1892 místní krajská výstavka.²⁴

Národopisná výstava československá, která začala 15. května a trvala do 23. října 1895, se stala především mezníkem v dějinách oboru, kulturní a politickou akcí ale také hospodářkou manifestací. Během těchto pěti měsíců, ji navštívilo přes dva miliony návštěvníků.

Na Národopisnou výstavu v roce 1895 dokázala Barbora, hlavně díky své vlastní snaze, zapůjčit zhruba 500 kusů krojových dílů a různých předmětů. Také se zasloužila o nainstalování světnice z Mladoboleslavska, která měla velký úspěch.²⁵

Kromě sebraného materiálu z Mladoboleslavska prezentovaného v mladoboleslavské síni, demonstrovala na Národopisné výstavě také ruční práce členek spolku paní a dívek v oddělení Česká žena.²⁶

Barbora Hoblová se díky Národopisné výstavě stala známou, v publikaci Národopisná výstava československá jí velmi oceňuje Teréza Nováková, když o ní v oddíle krojů píše „*Mladoboleslavsko hlavně zásluhou Barbory Hoblové, zastoupeno na výstavě národopisné co nejbohatěji, pokud se figurín, části krojových, vyšívání a jiných památek dotýče.*“²⁷

Spolu se svým manželem Antonínem Hoblem byla oceněná diplomem a medailí, které byly výrazem díky za práci ve prospěch výstavy.²⁸

Práce po Národopisné výstavě

Díky tomuto velkému úspěchu byla Barbora Hoblová jmenována členem lidovědného oddělení starožitnické sekce při České akademii věd a umění, kde společně s Renátou Tyršovou a Terézou Novákovou zastávala funkci jednatelky.²⁹

Ve známost vstoupila také jako schopná sběratelka a šikovná národopisná pracovnice, což se projevilo i tím, že se na ni obracely různé instituce ve věci zapůjčení předmětů lidové kultury, hlavně mladoboleslavských krojů, vyšivek a jiných částí oděvů.

Po zdaru, který měla Barbořina práce na Národopisné výstavě československé, se její badatelské práce v tomto oboru ještě zintenzivnila. Začala také publikovat odborné články, nejprve v Českém lidu, postupně ale i v jiných periodikách.

O těchto člancích se budu zmiňovat dále v literární činnosti Barbory Hoblové.

Národopisné práci se Barbora věnovala až do posledních chvil svého života. Z doby krátce před její smrtí pochází poslední již velmi špatně čitelné zápisky s názvem „Ze Slovenska“ s podtitulem dopsaným profesorem Hoblem, „Maminčino z Pavlínčina vyprávění“.³⁰ Jedná se pravděpodobně o poznatky z rozhovorů, které Barbora vedla krátce před svou smrtí se snachou Pavlínou, během návštěvy syna Jaroslava v roce 1923. Část poznámek Antonín Hobl ještě přepsal, zřejmě ale jeho paní během této práce zemřela a tak zůstal tento velmi hodnotný materiál dále nezpracován.

Během svého sběratelského působení dokázala nashromáždit velké množství předmětů lidové kultury. Kromě sběru pro muzeum, měla i svou vlastní sbírku. Celkově lze hovořit o množství předmětů, jistě se blížícímu tisíci.³¹

1. Lidové léčení, MB 3.6.1886, pozůstalost Barbory Hoblové v archivu Muzea Mladoboleslavska
2. Přednáška k 50. výročí založení Lady, pozůstalost Barbory Hoblové, archiv Muzea Mladoboleslavska
3. Dopis Čenku Zíbrtovi, pozůstalost Barbory Hoblové v archivu Muzea Mladoboleslavska
4. poznámky, pozůstalost Barbory Hoblové, archiv Muzea Mladoboleslavska
5. Jídlo, pozůstalost Barbory Hoblové v archivu Muzea Mladoboleslavska
6. Sběr Jabkenice, pozůstalost Barbory Hoblové, archiv Muzea Mladoboleslavska
7. tamtéž
8. pozůstalost Barbory Hoblové, archiv Muzea Mladoboleslavska
9. poznámky, pozůstalost Barbory Hoblové, archiv Muzea Mladoboleslavska
10. sešit se záznamy a poznámkami, pozůstalost Barbory Hoblové, archiv Muzea Mladoboleslavska
11. sešit a desky s nákresy, pozůstalost Barbory Hoblové, archiv Muzea Mladoboleslavska
12. poznámky, pozůstalost Barbory Hoblové, archiv Muzea Mladoboleslavska
13. Müllerová, Hana: *Barbora Hoblová – národopisná badatelka Mladoboleslavska*, Český lid, 77, 1990 s. 148
14. opisy smluv z konce 18. a začátku 19. století, pozůstalost Barbory Hoblové, archiv Muzea Mladoboleslavska
15. Müllerová, Hana: *Barbora Hoblová – národopisná badatelka Mladoboleslavska*, Český lid, 77, 1990 s. 150
16. ŠTĚPÁNOVÁ, Irena: *Renáta Tyršová*, Praha 2005, s.142-143
17. Lidová řeč na Mladoboleslavsku, pozůstalost Barbory Hoblové, archiv Muzea Mladoboleslavska
18. ŠTĚPÁNOVÁ, Irena: *Renáta Tyršová*, Praha 2005, s. 221
19. tamtéž, s. 235
20. seznam věcí zaslanych do Petrohradu na výstavu, pozůstalost Barbory Hoblové, archiv Muzea Mladoboleslavska
21. Müllerová, Hana: *Barbora Hoblová – národopisná badatelka Mladoboleslavska*, Český lid, 77, 1990 s. 150
22. HORÁK, Jiří: *Národopis československý, Československá vlastivěda*, Praha 1961, s. 400
23. HORÁK, Jiří: *Národopis československý, Československá vlastivěda*, Praha 1961, s. 400
24. *Národopisná výstava československá v Praze*, Praha, J. Otto,
25. *Národopisná výstava československá v Praze*, Praha, J. Otto, s. 256
26. *Národopisná výstava československá v Praze*, Praha, J. Otto, s. 486
27. *Národopisná výstava československá v Praze*, Praha, J. Otto, 164-165
28. *Národopisná výstava československá v Praze*, Praha, J. Otto, s. XXXVII, 10
29. Český lid 6/97, s. 405
30. „Ze Slovenska“ poznámky které Barbora Hoblová pořídila krátce před smrtí na Kokoříně 1923. Obsahují přepsané záznamy k pověrám, jménům rostlin, léčení, jména domácích zvířat, zvyky, fráze, říkadla, pověry o hadech, zvyky o Štědrém

večeru a mnoho dalších, ale velmi špatně čitelných poznámek. Pozůstalost Barbory Hoblové v archivu Muzea Mladoboleslava

31. Není možné přesně určit o kolik předmětů se jedná, z jejích sběrů jsou části sbírek Národopisného a Mladoboleslavského muzea. Například Božena Vohánková, schovanka Hoblových nabídla Národopisnému muzeu 159 čepců z pozůstalosti Barbory Hoblové.

SPOLEK PANÍ A DÍVEK

Spolky v 80. a 90. letech 19. století

Od sedmdesátých let, kdy Barbora v rodném Nymburku založila ženský čtenářský spolek Lada, dochází v emancipačním hnutí k mnoha změnám.

Vychází Ženské listy, moderní měsíčník Ženského výrobního spolku, přinášející od roku 1874 novinky ze světa kultury, školství, spolkového života a zprávy ze zahraničí.¹ Další, ženám určený Kalendář paní a dívek, vychází jednou ročně od roku 1888, od roku 1897 vychází Ženský svět, redigovaný Terézou Novákovou, Ženský obzor, vydávaný od roku 1896 a postupem času se objevují další ženské časopisy.

Vojta Náprstek, v roce 1878, během zasedání pražského magistrátu upozorňuje na nerovnoměrný demografický vývoj, kdy v Rakousku je o půl milionu více žen než mužů.² Tento stav měl za následek nárůst počtu neprovdaných žen, které byly odkázány samy na sebe. Ženy začaly usilovat o ekonomickou nezávislost, o vzdělání ukončené maturitou a následnou možností univerzitního studia. V roce 1881 promuje na univerzitě v Bernu první česká lékařka Anna Bayerová, o rok později, v Curychu Bohuslava Kecková, kterým však, v rámci Rakouska, nebyla až do roku 1896 uznána kvalifikace.³

V osmdesátých letech, neustále stoupá zájem o ženské vzdělávání, vznikají další a další ženské spolky a stále se objevují tendence spojené s národními požadavky a zájmy. Vrací se zájem o ženské ruční práce, respektive o práce, které jsou inspirovány lidovou tvorbou.

Pěstování takového „národního“ vyšívání se stává politickou aktivitou, navíc takovou, ve které se mohou prosadit především ženy, které začínají sbírat předměty lidové materiální kultury v terénu, angažují se při pořádání výstav zaměřených na „národní“ vyšívání (1880 – Žofín, 1885 – Olomouc, 1886 – Praha) a samy ho zhotovují. Později se obrací na lidovou-národní kulturu v širším smyslu a k tradici českého venkova, který je chápán jako zdravé jádro národa.

Roku 1885, vzniká, především díky Věnceslavě Lužické – Srbové v Praze spolek „Domácnost“, který byl jakousi poctou Magdaleně Dobromile Retigové, jejíž sté výročí narození připadalo na dobu jeho vzniku.⁴ Tento si kladl za cíl zřídit kuchařskou školu, kde by dívky získávaly odbornost v oborech domácích a hospodářských a získanou kvalifikaci mohly profesionálně uplatnit. Škola byla určena dívkám starším osmnácti let, které se zde učily nejenom vařit, ale také řídit domácnost. Škola měla dva účely, prvotní vzdělávací a k tomu samozřejmě charitativní, a to v podobě levných a bezplatně poskytovaných obědů. Domácnost ale také fungovala jako významné společenské a kulturní středisko a roce 1891 vydala neobyčejně úspěšnou kuchařskou knihu.

Velkým zlomem ve vzdělání žen, byl rok 1890, kdy bylo, díky dlouholetým snahám Elišky Krásnohorské, otevřeno první dívčí gymnázium ve střední Evropě, Minerva. Do té doby bylo možné, aby dívky maturovaly jen výjimečně, jako privatistky na chlapeckých školách, první z nich maturovala 24. července 1874 na malostranském gymnáziu, budoucí lékařka Bohuslava Kecková.⁵

Od roku 1896 získaly ženy přístup na univerzitu, nejprve jako hospitantky na lékařské fakultě, o rok později, v roce 1897, jako mimořádné posluchačky na filosofické fakultě a od roku 1900, již mohly ženy studovat na lékařské fakultě, jako řádné studentky.⁶

V květnu roku 1897 se v Praze uskutečnil I. Sjezd žen československých, kterého se zúčastnila i Barbora Hoblová, která zde vystoupila s referátem „O povznesení mravností“.

Situace v Mladé Boleslavi

V Mladé Boleslavi fungovaly, tak jako všude v Čechách, různé spolky, například pěvecký spolek Boleslav, divadelní spolek Kolár, Sokol, učitelská jednota Komenský, založena v roce 1871 a další. Významným spolkem, jehož členkou byla nepochybně také Barbora Hoblová, byl krajský muzejní spolek, který v Mladé Boleslavi v roce 1885 založil gymnaziální profesor František Bareš.⁷

Spolkový život v Mladé Boleslavi byl od sedmdesátých let 19. století poměrně činorodý, o to více je překvapující, že až do roku 1892, kdy díky aktivitě Barbory Hoblové, vznikl Spolek paní a dívek, žádný takový nebyl. Dokonce je s podivem, že ani sama Barbora, která, již jako dvacetiletá založila čtenářský spolek v Nymburku, se neangažovala v založení podobného ženského spolku, v Mladé Boleslavi, dříve.

Spolek paní a dívek v Mladé Boleslavi

Pravděpodobně jedním z mnoha impulsů pro založení spolku byla Všeobecná zemská jubilejní výstava v roce 1891 a také přednáška prof. Dr. Kurze, který v Mladé Boleslavi přednášel o budoucí Národopisné výstavě, a zmínil se o nenahraditelném významu spolků.⁸ Jeho slova zřejmě Barboru Hoblovou inspirovala. V jiných i daleko meších městech podobné ženské spolky existovaly, jejich počet se blížil dvěma stům. Tohoto faktu si Barbora byla vědoma, možná ji myšlenka na založení spolku napadla již dříve, ale její realizace přišla poměrně pozdě.

Proč se nepokusila o podobnou aktivitu dříve, je otázkou. V prvních letech v Mladé Boleslavi a po narození syna, by to bylo pochopitelné, ale od roku 1886 se Barbora začala věnovat národopisné práci a v roce 1892 pomáhala při sestavení sbírky pro Výstavu ženských umění v Paříži. Měla jistě již své zkušenosti a také společenské postavení ženy gymnaziálního profesora, což pro angažování se v realizaci ženského spolku byl nemalý předpoklad. Popudem ji však pravděpodobně byla až aktivizace společnosti v 90. letech, která ji přiměla, aby se začala znovu angažovat ve spolkové činnosti.

Barbora tedy, díky všem nastalým impulsům, svolala schůzi dam, jimž přednesla svůj návrh na založení spolku paní a dívek, jeho stanovy a program, který byl na svou dobu typickým.

„...musí být sebrána data svědčící o vzdělanosti obyvatelstva, data to o spolcích, jaké přednášky se v nich konají, jaké mají knihovny, a jaké je jejich povšední činnost. Při pomýšlení, že by ve výkazech těch nebylo zase zmínky o snaze nás zde, sevřelo se nám bolestně srdce, a když pan přednášející dotekl se dále toho, že právě

nám ženám vyměřen velký úkol, abychom nesly doklady k tomu, jak pracovaly, hospodařily a žily prababičky naše, tu zdálo se nám, že je již nejvyšší čas, aby se ustanovila u nás jednota ženská, která by vedena byla vlasteneckým duchem a která by důstojně a plně představovala ženskou část obyvatelstva našeho. V ní soustředila by se dosavadní roztroušené činnosti dobročinná, v ní bylo by postaráno o to, aby různé potřeby národní, které bez součinnosti všech obstarati a ukójiti nelze, našly ochotné pomoci, v jednotě té bychom se mohly starati společně o další své vzdělání i družek svých, a konečně bychom ku opravdové práci připojily i zábavu ušlechtilou, která by blažila srdce i povznášela mysl.“

„Chceme Vám navrhnouti, abychom zřídili spolek, v němž by tré účelu bylo v jedno: Pokračování ve vzdělávání, dobročinnost a ušlechtilá zábava.“⁹

Barbora Hoblová měla zřejmě jasnou představu o základním poslání Spolku paní a dívek a využila nabytých, cenných zkušeností získaných během působení v nymburské Ladě a neměla tudíž již tolik problémů při jeho vzniku. V Mladé Boleslavi byla v té době známou, uznávanou měšťankou a nesetkala se tudíž s takovým odporem, jako „ta neprovdaná dívenka“ v Nymburku.

Spolek paní a dívek měl v Mladé Boleslavi od začátku silnou oporu a přízeň u městské rady a městského zastupitelstva, jež spolek podporovaly a poskytly mu přístřeší. Spolek však nebyl lhostejný ani obyčejným občanům města.

„Silnou oporou byla štědrá, mohu říci vskutku dojemná přízeň všech vrstev obyvatelstva našeho Královského města, přízeň věrná, platná a v pravý čas hotová. Tato přízeň byla nám také mocnou vzpruhou, neboť v ní jsme viděly pochopení a souhlas v ní spatřovaly jsme i zajištěnou budoucnost díla našeho.“¹⁰

Spolek pracoval v osvětové i humánní činnosti, reagoval na vzrůstající potřeby dobročinné, usiloval o vzdělání ženy, pomoci ženě, hlavně dělnicím s dětmi. Podílel se také velkou měrou na sběru materiálu pro Národopisnou výstavu.

Sběr k Národopisné výstavě

Tak, jako jinde, konala se i v Mladé Boleslavi 22 – 31 července 1894, místní krajinská výstavka, které byla jakousi prezencí kraje před konáním Národopisné výstavy československé.¹¹

Barbora Hoblová proto sezvala dámy ze spolku na rozpravu o odívání, kde jim popsala kroj Mladoboleslavský a jeho zvláštnosti, výšivky, čepce, pleny, ale také základní výbavu nevěsty. Přinesla jim také na ukázkou vzory, které již dříve sebrala. Sama měla již mnoho zkušeností se sběrem hmotné lidové kultury a tak poučila členky spolku o sběru, a pro sběr je motivovala.

Pravděpodobně ve spolupráci s krajinským muzejním spolkem utvořila mezi členkami spolku paní a dívek skupinu pro sbírání a odkupování předmětů.

„Ze středu spolku našeho utvořil se odbor pro sbírání předmětů (výšivek a krojů) k výstavě národopisné, jemuž svěřeno bylo i zakupování výšivek pro muzeum zdejší. Výbor spolku našeho, naděje se, že členové naši nezůstanou ani v oboru tom pozadu za spolky jinými, učinil zvláštní smlouvu se správou muzea, dle níž bude členům našim dovoleno jednotlivé výšivky, podle kterých by pracováno bylo se vydlužiti, nebo obkresliti.“¹²

Těšila se jistě, že na krajinské výstavce bude prezentována kromě sebraných předmětů, hlavně krojů a jejich částí, také její chlouba, ruční práce členek spolku, jejich výšivky, inspirované lidovými pracemi, jenž byly v té době chápány jako projev národního umění, bez ohledu na to, kdo byl jejich autorem.

„Výstavka národopisná, která konána bude v městě našem počátkem prázdnin přesvědčí Vás, jak mnoho krásných výšivek a vzorů se nám dosud zachovalo. Uvidíte pak ne jeden předmět hodný umělé ruky, kterou vede srdce zanícené pro pokrok věcí českých. Kéž bychom mohly již k výstavce samé připojiti aspoň několik prací Vašich, které by svědčily.“¹³

Velkým vzorem jí byl především spolek litomyšlský, jehož starostkou byla Tereza Nováková, a který mimo jiné slavil na Jubilejní výstavě velký úspěch. A to, jak

v české chalupě, kde vystavoval reálie lidové kultury získané v terénu, tak na galerii Výstavního paláce, kde prezentoval své výšivky pořízené podle lidových vzorů, za které byl oceněn zlatou medailí. Proto Barbora dala všem přítomným dámám tento spolek za vzor.

„O jubilejní výstavě naší jistě mnohá z Vás ctihodné dámy, zastavila se v místě, kde práce ruční svých členů vystavoval spolek litomyšlský, a jistě ta, která se jim obdivovala vzdychla: Ony tolik, a my nic?“¹⁴

Sociální zařízení

Mladá Boleslav zaznamenává během 19. století novodobý hospodářský vývoj. Jako první tu vzniká koncem 18. stol textilní továrna na výrobu šátků, která je rychle následována dalšími továrnami na výrobu textilu, jejichž pestře potištěné látky byly vyváženy za hranice, nejčastěji do orientu. Česana – přádelna česané příze, zaměstnávala na přelomu 19. a 20. století 2000 lidí. V roce 1867 byl ve městě vybudován lihovar, který měl na konci 19. století téměř 500 zaměstnanců a roku 1869 tu byla postavena městská plynárna, která umožnila další rozvoj průmyslových podniků. Největší továrnou Mladé Boleslavi byl od roku 1895 závod na výrobu kol a motocyklů Laurin a Klement, pozdější Škoda Mladá Boleslav.¹⁵

Všechny tyto podniky a ještě spousta dalších, menších závodů a dílen, která v Mladé Boleslavi a okolí působily na přelomu 19. a 20. století znamenaly pro Mladou Boleslav příval nových obyvatel, kteří se sem stěhovali za prací a pro které byly budovány sídlištní kolonie, což s sebou pochopitelně přineslo i množství sociálních problémů.

Spolek paní a dívek v čele s Barborou Hoblovou, se snažil působit ve všech sociálních oblastech, dobročinných i vzdělávacích a starat se tak především o výchovu a vzdělání žen a dívek, ale také malých dětí.

Jedním z prvních sociálních zařízení, které v roce 1900 spolek paní a dívek v Mladé Boleslavi založil, byly Jesle – opatrovna pro malé děti pracujících rodičů.

První jesle, které u nás vznikly, založila Marie Riegrová – Palacká v březnu 1884 v Praze a do roku 1891 se takovýchto zařízení v Praze otevřelo sedm.¹⁶ Barbora se jistě nechala inspirovat právě Marií Riegrovou – Palackou, zřejmě to byla již druhá její inspirace, převzatá od této dámy, neboť Barbora se ještě za svobodna v Nymburku pokusila o založení mateřské školy, kterou Marie Riegrová - Palacká otevřela v Praze již v roce 1869.¹⁷

Barbora viděla, že děti dělnic, které jsou celý den v práci a nemají možnost se o ně postarat, velmi strádají, jsou často nemocné a že i dříve zdravé děti, následkem špatné péče chřadnou.

„Ty hubené schřadlé postavičky s tvářemi bledými a zraku smutného jsou spíše stíny dětí, na nichž není ani svěžesti ani bezstarostnosti dětské.“¹⁸

Věděla, že v tomto případě je nejúčinnějším řešením založení jeslí, které by se v době, kdy jsou matky v práci, o děti staraly.

„...po příkladě žen ve městech jiných podaly jsme si ruce k založení Jeslí, kde by dítkům chudým uchystán byl vlídný domov, kde by se jim dostalo pečlivého a laskavého ošetření, tak aby matky jejich vědouc, že o jejich děti dobře jest postaráno, s klidnou myslí mohly jíti po svém zaměstnání.“¹⁹

Pro začátek pomohla městská rada, která zapůjčila spolku místnosti, kde byly jesle provozovány, a také mnozí občané, kteří poskytli finanční pomoc a další příspěvky.

„Nás vedlo k dílu tomuto srdce, Vás, slovutní pánové, i ty dobrodince nepřítomné především rozum, jenž praví, že jen ve zdárném těle bývá zdravý duch a obého, že je potřebí lidem užitečným a občanům zdárným, jimž právě nejbezpečněji zaručena jest čestná a blahá budoucnost, jak obce, tak celého národa. Kéž nebe požehná společné péči naší o chudé dítky, aby také Vaše pomoc a Vaše oběti hojnou měrou byly splaceny, kéž z dětí nám svěřených, vyrostou lidé dobří, k užitku sobě, ke cti rodného města a k dobru naší drahé vlasti.“²⁰

Pravděpodobně ve stejné době, kdy v Mladé Boleslavi vznikly, pro chudé děti, jesle, otevřel spolek také polévkový ústav pro chudou školní mládež, o který se Barbora se svými spolupracovnicemi starala.

Po patnácti letech působení spolku ve městě, přestal jeho potřebám stačit přístřešek poskytnutý městem a tak spolek pořídil vlastní spolkovou budovu, přestavěnou podle svých potřeb, z bývalé hospodářské školy, kterou zakoupil, na návrh Barbory, v roce 1906 Spolek paní a dívek, z hotovosti získané svépomocnými akcemi. Tato nová budova otevřela další možnosti jejich činností. Otevření spolkové budovy bylo spojeno s velkou oslavou, které se účastnil starosta Mladé Boleslavi i celá městská rada.

„S nelíčenou radostí vstupujeme v budovu vhodně upravenou, i vítám opět znova všechny vzácné a milé hosti naše a v jejich přítomnosti odevzdávám dům náš úkolům jeho.

Zasvěcuji síně jeho, nejprve upřímné snaze o vzdělání ženy, k tomu aby se nadobro vymanila z pout předsudků a z netečnosti k pokrokům lidstva, snaze o nejvyšší statky lidové, osvícenost ducha a ušlechtilého srdce.

Zároveň zasvěcujeme dům tento za útočiště potřebných rady a pomoci, za sídlo práce a ohnisko lásky ke všem sestřím bez rozdílu stavu.

A třetí ale nikoli poslední účel, jemuž otvíráme síně své, jest péče o dítky ženy dělnice, jemuž chceme dáti domov milý a radostný, a s ním zdraví těla i duše, jakožto základ šťastného, spokojeného a užitečného života.“²¹

Otevřením vlastní spolkové budovy se rozšířily možnosti působení spolku paní a dívek. Ten začal provozovat vzdělávací program pro dívky, který se zaměřoval na výuku jazyků, francouzštiny a ruštiny, poskytoval nadaným dívkám stipendia a různými přednáškami přinášel ženám a dívkám jinak nedostupnou osvětu.

V budově sídlila též spolková knihovna, která se z počátečního malého množství knih za pár let dostala na více, jak neuvěřitelných 4000 svazků.²²

Pořádaly se tu také různorodé přednášky a kulturní večery, rozličné kursy, koncerty, výstavy obrazů, krojů, výšivek, krajek a dalších ukázek lidové tvořivosti.

Dále se pořádala nejrůznější divadelní představení, domovskou scénu tu našlo i loutkové divadlo, které zde sehrálo celkem 806 představení.²³

Jednou do roka pořádal spolek paní a dívek dobročinnou akademii, jejíž výtěžek byl použit na předem určené charitativní účely. Také výtěžky z jiných, spolkem pořádaných akcí, kterými byly například přednášky a nejrůznější společenské akce, byly věnovány na dobročinnost, hlavně pro chudou školní mládež, vdovy a sirotky, polévkový ústav a další potřebné aktivity.

Neméně významným z podniků, které ve městě Spolek paní a dívek, díky koupi nové budovy zařídil, byla Útulna pro ženy a dívky nezaměstnané a večerní škola šití pro ženy. Byly to instituce, které chtěly pracovnice spolku již dávno otevřít, ale dosud pro ně chyběl potřebný prostor.

Spolek paní a dívek do doby otevření spolkové budovy, přirozeně působil v charitativní činnosti v rámci svých možností, ale tato dvě zařízení byla zajisté nejhodnotnější, které za dobu svého působení v Mladé Boleslavi tento spolek založil. Byly to instituce, které kromě bezpečného útočiště v útulně, přinesly ženám, hlavně v té době, tolik potřebný vzdělávací kurz, díky kterému se kvalifikovaná žena mohla lépe uplatnit.

„Dvě nové instituce zavedeny byly v městě našem počátkem prosince. Neváhám říci, obě že jsou stejně blahodárné a nutné... Obě jsou důležitým článkem prací pro mravní ochranu a vzdělání mládeže ženské pro opravdové a klidné řešení otázek sociální... Pracovnice ve spolku dávno již toužili po tom, aby ústavy těmi pomoci poskytly dělné mládeži ženské, která je nucena hned po ukončení návštěvy školní, - části velmi zkrácené – vydělávati si chléb svůj a nemá více příležitosti doplniti vzdělání své v těch oborech, které v budoucnosti bude potřebovati k spokojenému žití, která často domovu jsouc vzdálena, nemá potřebné ochrany a pomoci.“²⁴

Mladoboleslavská útulna pro dívky vzešla nejspíše z inspirace Marie Červinkové – Riegrové, která se v Praze zasloužila o založení spolku Záštit, na kterém se podílely členky spolku sv. Ludmily a Amerického klubu dam, jehož cílem byla ochrana a ubytování venkovských dívek, které přicházely do Prahy hledat zaměstnání. Spolek Záštit otevřel v roce 1893 útulnu, jejímž hlavním cílem bylo poskytovat

dívčám a ženám vedle přechodného ubytování i základy domácího hospodářství, kursy šití, žehlení, vaření a také jim zprostředkoval místa služebných v ověřených rodinách.²⁵

Útulna pro ženy a dívky nezaměstnané, byla zajisté zařízením nanejvýš potřebným, neboť nabízela nezaměstnaným ženám a hlavně mladým dívkám, které přicházely do Mladé Boleslavi za prací, bezpečné útočiště v době, kdy ještě neměly zaměstnání a tudíž ani finance na zaplacení jinde drahého bydlení. Mnoho žen a dívek, nebýt tohoto útulku, by zajisté skončilo špatně.

„Nemenší důležitost pro dívky a ženy nezaměstnané má útulna, v níž nalezne službu hledající bezpečné přístřeší i stravu za velmi mírnou cenu 40 hal. Denně. Přijaté je povinna řídit se domácím řádem, dle něhož nesmí večer vycházeti a má pro ústav a druhé podniky spolkové vykonávati lehčí práce. Dosud byly příchozí do města nebo při změně místa nuceny pobyt v soukromých bytech draho platiti právě v době, kdy neměly výdělků a co horšího velmi často propadaly zkáze mravní, a byly nesvědomitými dohazovači sváděny k nemravnému životu, prodávány do vykřičených domů a zlotřilým zhýralcům. Že i v našem městě se tak dělo, toho důkazem jest, že v jediném roce dvě koncese dohazovačské byly odněty a dohazovačka sama pro kuplířství několikrát byla trestána.

Osud těch nebohých, které místo ochrany a poctivé práce našly hanbu a zkázu na celý život, dávno již hlubokou bolestí dotýkal se srdcí těch, které nyní zvou do bezpečí útulku s nabízejí sesterskou pomoc těm, kdož ji potřebují. Dále vykládati o hlubokém významu ochrany dívek před úpadkem mravním, o vlivu takového opatření ku povznesení lidu i zdraví celé společnosti bylo by zbytečno. Útulna hostí již pátou chráněnkou, počet jejich poroste, až zařízení bude obecně známo.“²⁶

Večerní škola šití pro ženy rozhodně nebyla nikterak méně důležitou institucí, naopak by se dalo říct, že byla tou nejvýznamnější, kterou spolek paní a dívek založil. Doufaly, že si zde dívky a ženy osvojí nejen šití, ale i smysl pro pořádek, čistotu, šetrnost a dobrou péči o domácnost a rodinu. A tyto získané dovednosti a vlastnosti pak budou mít dobrý vliv pro mravní vývin rodiny. Podobné večerní školy přirozeně vznikaly při většině existujících ženských spolků.

„Mladá dělnice pomalu zapomíná začátky jimž se ve škole naučila, a je tím ochuzena o dovednost pro ní velmi důležitou. Umí-li dívka ušítí, čeho pro sebe potřebuje, zamiluje si pořádek a domov, naučí se šetřiti i peněz i prádla a obleků, uchovávajíc pečlivě co vlastní rukou vyrobila. Neumělá nenalezne doma zaměstnání, odchází z domova, zvykne toulce a snadno podlehne zkáze mravů. Důležitost té dovednosti objeví se cele když se dívka provdá, když jest jí pečovati nejen o sebe, ale i o rodinu, tu zručnost její jest rodině pravým požehnáním.“²⁷

Ihned od chvíle, kdy večerní školu šití otevřely, věděly, že se bude časem ještě rozrůstat o další obory. Zájem o školu byl od začátku velký a tak, spolek paní a dívek, slavil v Mladé Boleslavi, další ze svých úspěchů.

„Výbor spolku nemíní přestati na této škole, ale hodlá ji časem doplniti učením praní, žehlení, vaření, zkrátka celkové úpravě domácnosti s příslušnými poučkami teoretickými.“

Nejlepším důkazem že bylo správně zvoleno a že snaha spolku nachází porozumění je to, že se hned přihlásilo 19 dívek a několik žen provdaných, které v šití bílého prádla a domácího oděvu každý večer mimo neděle a svátky vyučují dvě učitelky šití. Na dvouměsíční kurz platí se 2 koruny zápisného.“²⁸

Barbora Hoblová již od svého mládí uměla velice dobře hospodařit s financemi. Vždy si poctivě vedla každou účetní položku, zapisovala si veškeré příjmy i výdaje. Věřila, že pokud děvčata, která našla prozatímní útočiště v útulně, budou šetřit i po velmi malých částkách, naučí je to v životě dobře hospodařit a pro jejich budoucnost to bude ten největší vklad. Proto se rozhodla jim k Vánocům dát jako společný dar od Spolku Střádalů a Spolku paní a dívek, každé jednu korunu. K té jim přidala ještě poučení, jak s ní naložit a jak k ní postupně, klidně i po halířích přidávat další úspory.

„Přijmete-li ten dárek tak, jak Vám je podáván, porozumíte –li jeho významu a ceně jeho, může se Vám státi základem spokojenosti po léta příští. Dárek ten je 1 koruna pro každou z Vás, kterou pro Vás složil spolek Střádalů a správa besídky. Ta korunka má býti základem Vašich příštích úspor, má Vás lákati abyste k ní přidávaly a abyste ji hleděli rozmnožiti. Ten vzrůst úspor, třeba nevelkých, by Vás zprvu těšil jen

tím, že byste mely radost z toho, že Vám přibývá peněz, množí se poklad, a jehož majitelkou budete jen Vy samy. Vědomí, že máte nějaké peníze, nějaké jmění, těší a hřeje, a zvlášť tenkrát, když jsme ty peníze vydělaly a uschráněly samy, když naším přičiněním vzrostla ta jistina, pro časy příští uložená. Myslíte si asi v duchu, že chci na Vás věci nemožné, nabádajíc Vás k ukládání peněz, když Vy se teprve učíte, abyste si samy mohly peníze vydělati.“²⁹

Dát chudým, bezmajetným dívkám jednu korunu, jako základ, motivovat je tím k hospodárnosti a rozvíjet v nich umění rozšiřování majetku, byl velmi dobrý nápad a vhodný dárek. Ale Barbora, pravděpodobně pod vlivem Spolku Strádalů, nabádala dívky k takové šetrnosti, která, byla podle mého názoru nezdravá a hraničila s askezí.

Mladá děvčata často utrácela své peníze za laskominy, různé cetky, parádu, nebo za zábavu, ale na tom nebylo nic špatného. Každá žena a dívka se chce líbit, chce být něčím originální, dopřát si občas nějakou tu pochutinu. To prostě patřilo, patří a bude patřit k přirozeným vlastnostem ženy, což si Barbora nedostatečně uvědomovala. Proto se jim snažila toto „nehospodárné“ zacházení s penězi, a většinou se jednalo pouze o malé částky, rozmluvit a varovat je před ním. Pokusila se jim rovnou také navrhnout, podle ní, nejlepší alternativní řešení, jak se například dobře zabavit bez zbytečných výdajů, nebo jakou si pořídit parádu vyrobenou vlastní rukou. Ale tím propagovala staré známé „sedávej panenko v koutě, budeš-li hodná, najdou tě“, což bylo pro mladé dívky, které si své, poctivě vydělané peníze chtěly užít, dozajista nepřijatelné. Barbora, stejně jako většina dam, zakládajících takovéto spolky, pocházela z dobře situované rodiny a, i když její snaha pomoci druhým, plynula z čistého přesvědčení o správnosti svého jednání, nedokázala se zcela vcítit do duše opravdu chudých.

„Málokdo počítá, utratí-li denně jen 2 haléře na zbytečné, zdraví škodlivé mlsky, že vydá měsíčně halířů 60, ročně 7 korun 20 haléřů, což činí za 10 let bez úroků 72 koruny, které se za dalších 10 let zdvojnásobí i když k nim již ničeho nebylo přidáno. Ušetříte-li tedy jen 2 haléře denně, v deseti letech máte na šicí stroj, nejdůležitější potřebu k samostatné živnosti. Myslím že je mezi Vámi málo těch, které by ty haléře denně neutratily za mlsku, která se ve chvíli rozplyne na jazyku a nedá Vám ani

nasyacení ani radosti. Takové mlsání kazí nejen žaludek a zuby, ale i člověka, ničí ho nezdrženlivostí a mrhačství, neboť pokud má peněz málo utrací ho, až by měl někdy více, ani z toho nebude ničeho ušetřiti. Šetrnost je ctnost, jíž se misí učiti od mála a vytrvale, aby se nám stala zvykem a potřebou.“

„Je ještě jiný pramének, spíše bych mohla říci pramen, kterým utíkají nyní z dívčích rukou peníze zbytečně. Jsou to cetky k obleku nepotřebné, kterými dívky doplňují svoji skříň, často beze vkusu, a vždy bez potřeby. Oblek čistý, vkusně ušitý, hlava pečlivě učesaná jsou pěkný i bez pentliček a zbytečných ozdob, ba řekla bych, že právě bez nich jsou pěknější. Mnoho ozdob je nevkusno, zvlášť mládí sluší lépe jednoduchost. Když budete závoditi v tom, která lépe bude oblečena, a přičiníte se o to úpravou obleku, vkusným ušitím, budete míti radost z podařeného díla a ušetříte peněz jinak zbytečně vydaných.“

„Jsou konečně i mnohé zábavy, na které se vydávají peníze a z nichž není ani pravé, osvěžující radosti ani ušlechtnění ducha, a ku kterým mnoho lidí chodí jen po příkladu jiných aniž by si jasně řekli čeho chtějí tím získati, Každému je po práci potřebí odpočinku, a ty chvíle rádi si zpřijemňujeme zábavou, milou podívanou a podobně. Ale tou zábavou a skutečným osvěžením těla i duše je procházka, hra v přírodě i společenská doma, zpěv a konečně dobrá kniha, kterou se můžete lehce vdlužiti a kterou Vám knihovna besídky nabízí.“

Z toho co jsem uvedla jen maně, vidíte že není potřebí abyste si odříkaly všech radostí, zábav, ani nemusíte odříkati se obleku slušného a slušivého, a přece můžete si ušetřiti částku peněz, která by Vám byla jednou vítanou pomůckou při zařizování živnosti samostatné, při zařizování domácnosti vdáte-li se. Vždyť osud nás nevodí vždy jen cestami radostnými, i nehody a nemoce přicházejí, a uspořený groš je tu nejlepším pomocníkem z nesnází a často i záchranou života.“³⁰

Peníze na tento vánoční dárek pro dívky věnoval z větší části Spolek Strádalů. Jeho členy pak dala Barbora Hoblová dívkám za příklad, aby věděly, že i z ničeho se dá během let nastřádat velké „bohatství“, že jde hlavně jen o člověka, jak s penězi zachází a naučí se s nimi hospodařit. Snažila se děvčata motivovat, ať soutěží o to, která z nich během následujícího roku dokáže ke korunce nejvíc uspořit. O tom, jak tato snaha

dopadla, zda měla na děvčata pozitivní vliv, zprávy nejsou. Myslím si proto, že tyto snahy neměly adekvátní dopad.

„Spolek Střádalů, který Vám největší díl korunek poslal, líčí ve svém časopisu lidi, kteří z mála, často z ničeho, jen pílí a šetřením získali jmění a zámožnosti. Ohlednete-li se kolem sebe, poznáte i Vy lidi, kteří vlastní silou povznesli se na stupeň zámožnosti. Říká se obyčejně, že měli „štěstí“, ale zapomíná se, že i jiní měli to samé štěstí, totiž tu samou příležitost opatřit si poměrný blahobyť, ale neuměli šetřit, a pracovali tudíž nadarmo. Je tedy šetrnost koření, které nutno přidati ke každé práci, má-li z ní býti zdar. Jelikož Vám nejen pro rok nynější ale pro všechna léta budoucí přeji upřímně zdaru nejlepšího, musím vás odkázati k šetrnosti, z níž ten zdar jistě roste.“³¹

Barbora Hoblová a její činnost, byla pro celé Mladoboleslavsko velkým přínosem, zejména ve výchově a vzdělávání žen a dívek. Snažila se jim vštěpovat kromě vzdělanosti také mravní zásady, uvědomění si sama sebe, vedla je ke spořivosti, povzbuzovala je v jejich pracech a zušlechťovala je i po stránce citové. Pod vlivem Sspolku Střádalů měla tendence vést ženy a dívky k mnohdy až nezdravému odříkání si, vždy jim však byla ochotna pomoci nejen dobrou radou, ale leckdy i nezbytnou materiální podporou.

Ze své pozice maloměstské ženy dokázala velmi dobře vystihnout, co může pro vývoj svého město udělat, a jako emancipovaná žena, nezůstala jen u slov, ale své nápady skutečně realizovala.

1. BAHENSKÁ, Marie: *Počátky emancipace žen v Čechách*, Praha 2005, s. 59
2. LENDEROVÁ, Milena: *K hříchu i modlitbě*, Praha 1999, s. 251
3. tamtéž, s.262 – 263.
4. BAHENSKÁ, Marie: *Počátky emancipace žen v Čechách*, Praha 2005, s. 124
5. LENDEROVÁ, Milena: *K hříchu i modlitbě*, Praha 1999, s. 67
6. BAHENSKÁ, Marie: *Počátky emancipace žen v Čechách*, Praha 2005, s. 132-133
7. HERČÍŘ, Karel: *Zaniklé boleslavské spolky*, www.mb-net.cz
8. Návrh na založení spolku paní a dívek v Mladé Boleslavi, pozůstalost Barbory Hoblové, archiv Muzea Mladoboleslavska
9. tamtéž
10. Spolkový dům po 15ti letém působení spolku paní a dívek, pozůstalost Barbory Hoblové, archiv Muzea Mladoboleslavska
11. *Národopisná výstava československá v Praze*, Praha, J. Otto, s.
12. přednáška Barbory Hoblové ke sběru materiálu pro NVČ, pozůstalost Barbory Hoblové, archiv Muzea Mladoboleslavska
13. přednáška Barbory Hoblové ke sběru materiálu pro NVČ, pozůstalost Barbory Hoblové, archiv Muzea Mladoboleslavska
14. Návrh na založení spolku paní a dívek v Mladé Boleslavi, pozůstalost Barbory Hoblové, archiv Muzea Mladoboleslavska
15. STRNAD, Emanuel: *Boleslavsko*, s. 270
16. LENDEROVÁ, Milena: *K hříchu i modlitbě*, Praha 1999, s. 32
17. tamtéž, s.31
18. O pořízení „Jeslí“, pozůstalost Barbory Hoblové, archiv Muzea Mladoboleslavska
19. tamtéž
20. tamtéž
21. Spolkový dům po 15ti letém působení spolku paní a dívek, pozůstalost Barbory Hoblové, archiv Muzea Mladoboleslavska
22. tamtéž
23. Brožurka, *Kdo byla Barbora Hoblová*, Mladá Boleslav 2001 s. 7
24. „Útulna a škola šití“, pozůstalost Barbory Hoblové, archiv Muzea Mladoboleslavska
25. LENDEROVÁ, Milena: *K hříchu i modlitbě*, Praha 1999, s. 251
26. „Útulna a škola šití“, pozůstalost Barbory Hoblové, archiv Muzea Mladoboleslavska
27. tamtéž
28. tamtéž
29. Přednáška pro dívky z Útulny, pozůstalost Barbory Hoblové, archiv Muzea Mladoboleslavska
30. tamtéž
31. tamtéž

LITERÁRNÍ ČINNOST

Z osobních poznámek Barbory Hoblové je znatelné, jak moc toužila po spisovatelské činnosti.¹ Inspirovala se Boženou Němcovou, první českou ženou, která se soustavně věnovala literatuře a byla také odvážnou vlastenkou, jenž neváhala veřejně kriticky hodnotit společenskou a politickou situaci své doby a stavět se za práva žen i když to pro ni znamenalo množství problémů nejen v osobním, ale také ve společenském životě.

Dalším vzorem pro ni byla Karolína Světlá, která po smrti své dcerky Boženky, již byla Božena Němcová kmotrou, odjela do Podještědí, kde se začala věnovat psaní. Tento kraj a zdejší lidé ji uchvátili a tak je přenesla do svých děl, ve kterých psala o prostém lidu, hlásila se k vlastenectví a právu žen. Účastnila se také práce v ženském hnutí a pomáhala mladým ženám v jejich prosazení se v životě.

„Co pamatuji nepřála jsem si nikdy více, než toho, abych mohla psáti. Netěšily mě ani hry, ani zábavy, nelákala mě láska – všechny síly mé duše byly stále napjaty jen za tím cílem. Po léta sbírala jsem pracně, učila jsem se a když jsem si myslela, že smím sáhnout po cíli svých tužeb, zastihla mne nemoc. Nyní mučí mne otázka: zemřu dříve než se mi podaří zachytit jedinou z těch vidin které mně tíží a trýzní?“²

Tuto poznámku si Barbora Hoblová zapsala 1. ledna 1891, ve chvíli, kdy už měla sesbírané poměrně velké množství národopisného materiálu. Bála se zřejmě nějaké vážné nemoci, které naštěstí nepodlehla, a o to víc pak pracovala s horlivým nasazením a plna energie.

Dalo by se očekávat, že v tuto dobu, ona sama již zřejmě tušila, že se její činnost začíná obracet jiným směrem, než původně zamýšlela. Možná již tenkrát sama cítila, že jí chybí potřebný talent, který, narozdíl od práce beletristické, nepochybně měla pro práci národopisnou.

Začala se tedy realizovat v oboru, pro který měla vlohy a který byl společensky aktuální a výsledky svojí badatelské práce uveřejnila v mnoha svých člancích, které

publikovala v různých časopisech a regionálním tisku. Psala do Českého lidu, Ženských listů, Ženského světa, Mladoboleslavských Listů, Občanských Listů, Národní Politiky, Kalendáře Havlíčka a dalších.

Český lid a národopisné studie

Kulturněhistorický a národopisný časopis Český lid, který přinášel aktuální informace z odborného dění, recenze a články zaměřené na studium lidu v Čechách, na Moravě, ve Slezsku, na Slovensku, přehledné informace a etnografickou bibliografii v celoevropském měřítku, založili roku 1892, a až do roku 1895 společně vydávali Čeněk Zíbrt a Lubor Niederle.

Pravděpodobně první Barbořin uveřejněný článek, byl právě v Českém lidu, „O švadlenkách, krajkářkách, stavěčkách čepců a kytkářkách na Mladoboleslavsku“. Vyšel v roce 1895 a vznikl díky sběru pro Národopisnou výstavu, kdy se seznámila s prací žen, která ji velice uchvátila a tak se začala zajímat o jejich práci, techniku, život, i osudy.

Tímto obsáhlým a dobře propracovaným článkem, si Barbora nepochybně otevřela cestu k další publikační činnosti a to nejenom v Českém lidu. Tato studie nadlouho zůstala v české etnografické literatuře ojedinělá svým tématem i pojetím. Zachycuje sice klasické téma úpravy ženské hlavy, ale je to materiál ze středních Čech, tedy poměrně vzácný a navíc si všímá i osobností, které jsou tvůrkyněmi a udržovatelkami tradičních forem oděvu. Těmito osobnostmi jsou ženy, často fyzicky slabší, neprovdané. Barbora Hoblová zde otevírá další téma sociální kultury a je snad možno říci, že právě v této studii se nejvíce přibližuje svému vzoru, Boženě Němcové.

Do Českého lidu přispívala od roku 1895 do roku 1907, kdy její spolupráce s tímto časopisem končí, během této doby zde publikovala celkem devět příspěvků.³

Nejvíce článků, které Barbora napsala se pochopitelně zabývalo národopisnou prací. Ty, které publikovala v Českém lidu, patří k nejpropracovanějším.

Už z pouhých názvů je vidět, že její zájem se soustřeďoval vedle oděvní kultury také na kulturu jídelní, výroční obřadnost a dialekt. Je to poměrně široký záběr a Barbora Hoblová se zde vesměs opírala o svůj terénní výzkum.

Kromě studií publikovaných v Českém lidu, jí vycházely příspěvky, zabývající se národopisem, také v regionálním tisku. Například ve Vánoční zábavné příloze „Mladoboleslavských listů“ vyšla její práce „Vánoční obyčeje na Mladoboleslavsku“

Další velmi dobře propracovanou studií pro sborník Poděbradsko, byla Barbořina práce „O krojích a výšivkách na Poděbradsku z počátku XIX. věku.“ Tuto práci vysoce hodnotil Čeněk Zíbrt, který také studii otiskl v Českém lidu 15/1906.

„Svědomitě studie vážené autorky nejsou neznámy čtenářstvu Českého Lidu. Od začátku účastní se naší činnosti, přispívá směřodatnými články o výšivkách a úboru lidu českého, zvláště z Polabí, hlavně z Mladoboleslavska. Předností prací pí. B. Hoblové jest spolehlivost, s jakou píše, získaná patrně dlouholetým shledáváním materiálu, původního názvosloví, vyptáváním se u lidových umělkyně o způsobu techniky, vzniku a vývoje lidového umění. Neméně pečlivý jest výběr obrázků. Autorka má vlastní bohatou sbírku i zná veřejné i soukromé sbírky, z nichž dovede vybírat vše, co by slovný výklad objasnilo, doplnilo. Pokládáme proto za svou povinnost, upozornit na studii pí. B. Hoblové o Poděbradsku, tím spíše, že autorka shrnuje tu v ladný celek řadu poznatků, posud odborníkům nepovědomých, jež, jak bylo řečeno, jsou výsledkem studia soustavného, dlouholetého, ovocem píše mravenčí i netajené lásky ke studiu lidového umění českého.“⁴

Ženské časopisy

Kromě odborných statí v Českém lidu, publikovala také v časopisech Ženské listy, které v letech 1875 až 1911 redigovala Eliška Krásnohorská⁵ a Ženský svět, který založila a redigovala Teréza Nováková v roce 1896. Charakter těchto příspěvků byl samozřejmě naprosto rozdílný. Jednalo se převážně o materiály zabírající se ženskou otázkou.

Barbořin článek v *Ženském světě* „Žena ve sboru chudinském a zdravotnickém“ vyšel v prvním ročníku časopisu v roce 1897.

Jak titul napovídá, zabývá se zde činností žen ve sboru chudinském a myšlenkou, že žena by se stejně dobře mohla uplatnit také ve sboru zdravotnickém, který dosud ženské pomoci nevyužil. Podává zde návrhy, kde všude by žena mohla býti platná, například jako dohled na tržní čistotu potravin, čistotu ve městech, ve veřejných budovách, v továrnách, dále v odstraňování příčin epidemií a podobně.

Tyto ženské časopisy, které uveřejňovaly i beletristické práce, jí poskytly možnost publikování několika literárních pokusů, převážně inspirovaných ženami, se kterými se setkala, nebo o kterých slyšela vyprávět.

Barbořiným příspěvkem tohoto druhu otištěným v *Ženských listech* v roce 1900 byla povídka „Věrna sobě“. Barbora Hoblová tady vypráví příběh nymburské rodačky, která pro vzdělání svých dětí byla ochotna obětovat celý svůj život a majetek a zemřít v městském chudobinci. Tato žena pevně stála za přesvědčením, „že věda je lepší než peníze“, prodala svůj dům a odstěhovala se s dětmi do Prahy, kde zakoupila pozemek, na kterém pěstovala zeleninu a tu prodávala na trhu. Za vydělané peníze svým dětem, dvěma chlapcům a dívce, obstarala učitele. Když jí děti zemřely, vrátila se do Nymburka a zažádala o přijetí do městského chudobince, ve kterém se starala o zahradu a nemocné. Nikdy nelitovala své oběti, neboť si byla vědoma, že kdyby jí děti nezemřely, dostaly by vzdělání a postaraly by se o ní.

Myslím si, že Barbora psala tuto povídku s cílem probudit v ženách vědomí nutnosti vzdělávání svých potomků. Právě v době velkého technického rozmachu a levné pracovní síly, se mohl úspěšně uplatnit pouze ten, kdo vynikal svými znalostmi a vzděláním a jen ten se mohl dobře postarat o své rodiče a splatit tak pomyslný dluh. Děj povídky je jednoduchý a Barbora zřejmě chtěla, aby byl srozumitelný hlavně pro ty nejchudší. Je jasné, že byl tento nenáročný příběh publikován hlavně z úcty k autorčině významné práci v ženském hnutí.

Mnohem zajímavější je úvaha „Před zavřenou branou“ otištěná v *Ženských listech* 1904. Zde se autorka věnuje problému, kdy už ženy budou moci studovat na vysokých školách bez omezení. V té době byla univerzitní studia částečně zpřístupněna, ale stále jim byla je zavřena brána ke studiu na Akademii výtvarných

umění. Tento problém se Barbory zřejmě dotýkal i osobně, neboť její schovanka Božena Vohánková byla nadanou malířkou, která svůj talent rozvíjela již od dětských let.

Do časopisu kalendář Havlíček pravidelně přispívala do rubriky „Dívčí koutek“. Oslovovala zde ženy a hlavně dívky. Většinou se jednalo o práce s motivačním duchem týkající se vzdělávání, povinnosti k národu, práci na poli dobročinném, snažila přesvědčit o důležitosti domácí výroby, ale také dívky upozorňovala na hodnotu a důležitost uchování památek tradiční lidové kultury, především textilu.

„Hle, jak vhodný by byl úkol Vás dívek, abyste se opřely tomu znevažování věci nade všecku pochybnost cenných, abyste shledaly vše, co se u Vás zachovalo, abyste s láskou a porozuměním opatrovaly ty důkazy domácího umění a dochovaly je bez porušení pro další budoucnosti...zachovejte odedávna obvyklou, milou úpravu světnice rodinné, pečujte o opravu nábytky, obrazů, v šetrnosti mějte i staré pěkné nádobí, pokud je možno, ale zvlášť opatrujte výšivky staré, ta vlastní díla rukou matek a pramateří Vašich. Neprodávejte jich do vyhnanství, do ciziny, ani jich nestříhejte, nepředělávejte, neužívejte jich k ledajaké potřebě všední. K takovému docela stačí je napodobiti; věci staré hodny jsou šetrnosti a péče, kterou k nim mívaly matky Vaše, chcete – li jim prokázati vážnost zaslouženou, můžete o zvláštních příležitostech – o rodinném svátku, o svatbách nebo milých návštěvách – těmi památkami okrášliti příbytky své. Neolupujte se samy o to, co máte nejskvostnějšího a dbejte, aby i domácnost i všechno okolí Vaše vždy zjevně hlásalo, že tam vládne uvědomělá, vlastenecká žena česká!“⁶

Je pravděpodobné, že vedle stále živých svérázových tendencí, jí volnou inspirací pro tuto výzvu, byly starší příspěvky Terézy Novákové, publikované v Kalendáři paní a dívek českých v 90. letech 19. století

Přednášky

Barbora Hoblová připravila také množství přednášek, některé z nich byly publikovány, jiné jen předčítala v ženských spolcích. V nich nabádala ženy aby byly dobrými vlastenkami, ale aby rozhodně nezapomínaly na svou roli matek a žen. Sama, ač bojovala za emancipaci žen, je z jejích zápisků i některých statí možné tušit, že se cítila být hlavně ženou „matkou“, vlastenkou která národu nejlépe pomůže když bude vychovávat dobré vlastence, na které v budoucnu bude národ hrdý. Právě toto, v souladu s tradičním výkladem ženské role, považovala za zásadní. Snad si byla vědoma rozporu, který se objevuje jak ve společnosti, tak v jejím vlastním myšlení. Je neobyčejně těžké sladit klasickou úlohu manželky, matky a hospodyně s postavením vzdělané a emancipované ženy. Zdá se, že tuto „ženskou otázku“, přestože společnost přelomu 19. a 20. století doslova mobilizovala, vlastně neřeší. Nevstupuje do konfliktu a umírněně se přidržuje starého ideálu ženy- matky a vlastenky.

Asi nejlépe to vyjádřila v článku „Česká žena o ženské otázce“

„Jsem ženou plnou vědomí našeho důležitého postavení a rozhodujícího vlivu v národohospodářské, vychovatelské a národní činnosti, ve společné soutěži mužů a žen vůbec – ženou vědomou si své ženskosti, svých povinností i práv, která vždy hotova jsem hájiti – nedadouc se nikým snižovati. Jsem ženou, které v tom, že ji Bůh ženou učinil nevidí své ponížení, ale své vyvýšení, poněvadž ví, že tam, kam ji ten Nejdokonalejší postavil, nedovede ji nikdo nahradit – a že kdyby všechny university světa přes noc vzaly za své, lidstvo žilo by dále a dovedlo by silou přirozené své moci dospěti svého určení, ale bez žen a matek, s tou ženskostí, kterou tak význačným způsobem uplatnil kult Řeků a Římanů a posvětilo naše náboženství v Matce Boží, - se ženami zmuštělými, které jinde by chtěly viděti své povolání než v rodině, s těmi by lidstvo přes všechny módní, oslňující deklamace musilo spěti ku zkáze.

To jest mé ženské přesvědčení!“⁷

Pro spolek paní a dívek připravila Barbora Hoblová také několik textů, které pak při různých příležitostech dámám přednesla. Jednalo se například o významná výročí jako například proslov v Klubu přátel umění, založeném Ferdinandem

Strejčkem, u příležitosti 70. narozenin Elišky Krásnohorské v roce 1917.⁸ Sepsala také „Pohřební projev za Karolínu Světlou“, který měl 24 stran, a který přednesla ve spolku paní a dívek v Mladé Boleslavi roku 1899⁹. Dalo by se říct, že tento projev je napsán jako jakýsi životopis Karolíny Světlé, které si Barbora velmi vážila .

„Malá dívenka vyvíjela se velmi záhy, když jí bylo půl léta, již mluvila, do roka sama běhala, o půl léta později pamatovala si a zpívala celé písně.“¹⁰

Je pravdou, že Karolína Světlá byla tím, čemu se dnes říká „geniální dítě“. V tomto svém projevu dozajista vycházela z monografie Terezy Novákové „Karolína Světlá, její život a spisy“ (Praha 1890)

Nicméně mi připadá, že přes veškerou úctu, kterou ke Karolíně Světlé měla, se neubráníla jistému zidealizování její osoby. Vše však činila v dobré víře a s přesvědčením, že tomu tak skutečně bylo.

Další literární pokusy

V Barbořině pozůstalosti je několik dalších beletristických povídek, motivovaných životem obyčejných lidí, kteří ji svým životním příběhem zaujali. Jsou to příběhy, které považovala za poučné a snažila se je podat svým čtenářům tak, aby také oni mohli s hrdiny příběhů prožít jejich obyčejně neobyčejné životy

Některé z těchto povídek jsou nedopsané, skoro všechny jsou upraveny od profesora Hobla, ale i tak většina z nich zřejmě nikdy nevyšla.

Barbořin spisovatelský talent nebyl příliš výrazný, možná to bylo také jejím realistickým přístupem k věcem, zdá se, že zde stála před podobným dilematem jako u „ženské otázky“. Neuměla se oprostít od dobově dávno nepřijatelného romantického, idealizujícího a přitom „poučného“ přístupu, který se marně snažila smířit s dobovým realismem. Její literární talent toto nedokázal skloubit.

Dalším, podle mého názoru velice zajímavým Barbořiným literárním pokusem, byl jakýsi, na tu dobu fantastický příběh, který začíná:

„S prvním zábrěskem dne – psalo se 1. června 2000 – nebývalé rozčilení zmocnilo se všeho obyvatelstva hlavy království stověžaté Prahy. Jako za zemětřesení,

kdy zdi a střechy domů hrozí hroblem všemu živému, tak vyhrnuli se lidé ze svých příbytků a stáli po ulicích a náměstích, staří – mladí, muži, ženy, děti, všichni napjatě pozorující a očekávající věci budoucích...“¹¹

Bohužel, z tohoto pozoruhodného pokusu o jakousi scifi povídku zbyly v pozůstalosti Barbory Hoblové jen tři strany. Ale přesto se domnívám, že za zmínku zde minimálně stojí alespoň Barbořina představa, jak se budou v roce 2000 lidé oblékat.

„Postavy některých svědčily o blahobytu, jiné mohly štíhlostí závoditi s proslulými virtuosy postu. Šat právě tak rozmanitý. Tu drahé svrchníky, kabáty šosaté i krátké, tam zase řasnaté pláště, malebně ubrané, vysoké límce, na nichž jako na tuhých oponách hlavy pyšně trčely do výše, i měkké pásky vlajících konců; zkrátka vše tu bylo, vkus i nevkus, nejnovější móda i kroj dávno zapomenutý, všechno zastoupeno a pestře promícháno.

Ani dámy nechyběly v tom průvodě, porůznu mísili se s davem. Tmavý pruh mužských úborů zakvétal jejich klobouky, jako louka kopretinami. A také mezi nimi tu zástupkyně různých stavů a různého věku. Zde vážný kostým. U něhož jen podšívka kabátu časem zasvítla třpytným leskem atlasu, vedle štíhlá taille až přes boky protažená, tam sukně v kolenech přepásaná, dodávajíc útlé postavě podoby některé z devíti Mus. Nechyběla ani volná halenka a rozštěpené suknice, za kterou by se nemusila hanbiti ani pravověrná Turkyně.“¹²

Ve svých člancích měla Barbora Hoblová téměř vždy fotografie a nákresy. Část fotografií k jejím pracím pořizoval také její syn Jaroslav. Například v Českém lidu v příspěvcích „Vínky v kroji na Mladoboleslavsku“ a „Čepce na Mladoboleslavsku“ uveřejněných v roce 1903, měl Jaroslav Hobl dohromady pět fotografií vínků a čepců. Domnívám se, že je velkou škodou, že ke svým statím nepořizovala také vlastní kresby, neboť její výtvarný talent by jim rozhodně přidával na hodnotě.

Při formulování odevzdávaných textů odborných a možná i beletristických byl Barboře velkou podporou a pomocí manžel Antonín Hobl, který všechny její články upravoval, a to nejenom po stránce pravopisné, ale především stylistické. Jako

profesor češtiny k tomu měl ty nejlepší předpoklady. Barbora byla zajisté skvělou národopisnou pracovnící, která se hlavně díky terénním výzkumům dokázala stát skutečnou odbornicí na oblast Mladoboleslava, ale bez svého manžela by jen těžko dokázala působit také jako autorka tolika odborných a popularizačních statí.

1. poznámky v notýsku, pozůstalost Barbory Hoblové, archiv Muzea Mladoboleslavsko
2. poznámky v notýsku, pozůstalost Barbory Hoblové, archiv Muzea Mladoboleslavsko
3. „O úpravě hlavy ženské na Mladoboleslavsku“ (1897), „Zdobené milostné dopisy lidové“ (1900), „Vínky v kroji na Mladoboleslavsku“ (1903), „Čepce na Mladoboleslavsku“ (1903), „Ukázka lidové řeči na Mladoboleslavsku“ (1904), „Velikonoční obyčeje na Mladoboleslavsku“ (1904), „Jídla na Železnobrodsku“ (1907), „Přirovnání, pořekadla, přísloví ze Železnobrodsko“ (1907)
4. ZÍBRT, Čeněk: *Studie Barbory Hoblové o krojích a výšivkách na Poděbradsku XIX. věku*, Český lid 15/1906, s. 354
5. BAHENSKÁ, Marie: *Počátky emancipace žen v Čechách*, Praha 2005, s. 59
6. *Hrdě ve svém*, Dívčí koutek, Kalendář Havlíček, 1907, s. 140-141
7. *Česká žena o české otázce*, jedná se o výstřižek z blíže neurčených novin, bez datace
8. proslov k 70. narozeninám E. Krásnohorské, pozůstalost Barbory Hoblové, archiv Muzea Mladoboleslavsko
9. Pohřební projev za Karolínu Světlou, pozůstalost Barbory Hoblové v archivu Muzea Mladoboleslavsko
10. tamtéž
11. Povídka z budoucna, pozůstalost Barbory Hoblové v archivu Muzea Mladoboleslavsko
12. tamtéž

ZÁVĚR

Ve své diplomové práci jsem se snažila přiblížit život a práci ženy, žijící na přelomu 19. a 20. století, která zasvětila svůj činnorodý život národopisné etnografické a sociální činnosti a zasáhla i do dějin ženského hnutí

Barbora Hoblová, patřila k ženám, které v dané době překračovaly stereotypní rámec role, která jim byla vyhrazena. Její aktivity nebyly originální, inspirovala se vzory a zkušenostmi svých současnic, ale dokázala v maloměstském prostředí, kde celý život působila, probudit zájem žen o veřejné dění a zapojit je do práce jak v tradiční charitě, tak ve aktivitách kulturních a vzdělávacích. Barbora Hoblová však byla především významnou etnografickou pracovnící s velkým talentem pro terénní výzkum a vynikajícím výtvarným nadáním, které plně využívala při dokumentaci artefaktů materiální povahy. V její pozůstalosti je několik nákresů lidové architektury, které vynikají precizností a smyslem pro detail, svědčí o tom i studie částí lidového oděvu a zvláště pak detailní nákres zlaté výšivky čepce, který příkládám v příloze. Během svého působení na Mladoboleslavsku dokázala, že tento středočeský region není zdaleka tak nezajímavým, jak si v té době již mnozí etnografové mysleli. Její příspěvky o duchovní, sociální i materiální kultuře, především ty, které publikovala v Českém lidu, patří ke klasickým pracím, právem zahrnovaným do dějin oboru. Její osobnost však byla ještě bohatší. Celý život se snažila o uměleckou literární tvorbu, toužila po kariéře spisovatelky, pro kterou evidentně neměla předpoklady. Zdá se, že právě toto „nenaplnění“ ji tím víc stimulovalo k odborné a spolkové činnosti.

Barbora Hoblová byla ve své době v Mladé Boleslavi a celém regionu s přesahy na Nymbursko nejznámější etnografickou a sociální pracovnící. Bývá obvyklé, že takové osobnosti časem upadnou v zapomnění, alespoň ve veřejném povědomí. Přesto se domnívám, že její etnografické práce zůstaly pevnou součástí dějin oboru. Naopak jistým „objevem“ může být její osobnost jako celek, upozornění, že život této ženy byl mnohotvárný a relativně bohatý. Snad se mi podařilo upozornit i na některá specifika její osobní i mladoboleslavská. Je možné říci, že se všemi akcemi, které se na její popud v Mladé Boleslavi rozeběhly, přicházela poměrně pozdě, v době, kdy něco

podobného bylo v některých i menších městech již běžné a je poměrně jedno o jaké podniky se jednalo, zda o Spolek paní a dívek, jesle, útulnu, večerní školu šití a podobné. Domnívám se, že pro Barboru Hoblovou bylo štěstím, že žila právě tady . Patřila zde k nejaktivnějším pracovnícím v ženském hnutí a tudíž byla první, kdo s podobnými inovacemi přicházel. Kdyby žila v Praze, byla by zřejmě jen řadovou členkou několika ženských spolků a nedostala by takovou příležitost se realizovat.

Snažila jsem se postihnout tuto zajímavou osobnost, rekonstruovat z dostupných pramenů její život a zasadit ji do dobového a kulturního kontextu.

BIBLIOGRAFIE BARBORY HOBLOVÉ

- Čepce na Mladoboleslavsku*, Český lid 12 /1903 s. 199—202, 3 fotografie
- Česká žena o ženské otázce*, novinový článek v archivu Muzea Mladoboleslava
- Článek začínající V „*Mladoboleslavských Listech*“, Feuilleton, Jizeran roč. XXXIII.
30. října 1912
- Čtenářky „Světlé“*, novinový článek v archivu Muzea Mladoboleslava
- Jídla na Železnobrodsku*, Český lid 16 /1907 s. 179
- Hrdě ve svém*, Kalendář Havlíček, 1907, s. 139 – 141
- Na prahu století*, Ženský svět 1901, s. 1, 2, 15-17, 27, 28, 39, 40, 63, 64, 102, 103, 110,
111, 124, 125, 156, 157, 170, 171, 184-186, 196, 197
- Národní práce žen*, Kalendář Havlíček, 1910, s. 128 – 130
- Naše památky*, Občanské Listy, V Nymburce 28. října 1911
- O bývalé hmotné kultuře, zejména o kroji obyvatel Boleslava, Čechy*, díl 12. Severní
Čechy, Praha, J.Otto, s. 387-395
- O krojích a výšivkách na Poděbradsku z počátku XIX.věku.*, Poděbradsko, in. Český
Lid 15/1906
- O švadlenách, krajkářkách, stavěčkách čepců a kytkářkách na Mladoboleslavsku*,
Český lid 4/1895 302—308, s. 406—412
- O úpravě hlavy ženské na Mladoboleslavsku*, Český lid 6/1897 s. 58-68, 7 fotografií
- Práce, která nežádá chvály*, Ženský svět, 1899, s. 145, 146, 184,185
- Před zavřenou branou*, Ženské listy, 1904, s. 85-86, 106-109
- Přirovnání, pořekadla, přísloví ze Železnobrodská*
Český lid 16 /1907 s.349
- Ukázka lidové řeči na Mladoboleslavsku*, Český lid 13 /1904) s. 88—90, 176—178
- Vánoční obyčeje na mladoboleslavsku*, Zábavná příloha „Mladoboleslavských Listů“
- Velikonoční obyčeje na Mladoboleslavsku*, Feuilleton, Národní Politika, 23. března
1904
- Velikonoční obyčeje na Mladoboleslavsku*, Český lid 13 /1904 s. 274—277
- Věrna sobě*, Ženské listy, 1900, s. 50,51, 69-71

Vínky v kroji na Mladoboleslavsku, Český lid 12 /1903 s. 31—34, 2 fotografie

Z jara života, Kalendář Havlíček, s. 133 – 135

Zdobené milostné dopisy lidové, Český lid 9 /1900 s. 334—338, 1 fotografie

Žena ve sboru chudinském a zdravotnickém, Ženský svět, 1897, s. 65,66, 82-84, 98-10,
114-116

PRAMENY A LITERATURA

- BAHENSKÁ, Marie: *Počátky emancipace žen v Čechách*, Praha 2005
- EFMERTOVIČ, Marcela: *České země v letech 1848 – 1918*, Praha 1998
- HOBLOVÁ, Barbora: viz samostatná příloha
- HORÁK, Jiří: *Národopis československý, Československá vlastivěda*, Praha 1961, s. 400
- HERČÍŘ, Karel: *Zaniklé boleslavské spolky*, www.mb-net.cz
- KALISTA, Zdeněk: *Stručné dějiny československé*, Vyšehrad 1992
- Kdo byla Barbora Hoblová?*, Český svaz žen Mladá Boleslav, 2001
- KULHÁNEK, František: *Dějiny královského města Nymburka*, 1911
- LENDEROVÁ, Milena: *K hříchu i modlitbě*, Praha 1999
- MÜLLEROVÁ, Hana: *Barbora Hoblová – národopisná badatelka Mladoboleslavská*, Český lid 77/1990, s. 145-155.
- Národopisná výstava československá v Praze*, Praha, J. Otto
- NEČASOVÁ, Denisa: *Stručný nástin vývoje českého ženského hnutí do vzniku Československa*, Brno 2004, <http://zenskaprava.ecn.cz/cz/text/sem04/0412.rtf>
- SECKÁ, Milena: *Americký klub dam*, Český lid 82/1995
- STRNAD, Emanuel: *Barbora Hoblová, Znalkyně lidopisu Mladoboleslavská*, Boleslavsko 1947, s.380-383.
- ŠTĚPÁNOVÁ, Irena: *Renáta Tyršová*, Praha 2005
- ŠTĚPÁNOVÁ, I., SOCHOROVÁ, L., SECKÁ, M.: *Ženy rodiny Náprstkovy*, Praha 2001
- URBAN, Otto: *Česká společnost 1848 – 1918*, Praha 1982
- ZÍBRT, Čeněk: *Studie Barbory Hoblové o krojích a výšivkách na Poděbradsku XIX. věku*, Český lid 15/1906, s. 353-374

Pozůstalost Barbory Hoblové v archivu Muzea Mladoboleslavská

RESUME

Barbora Hoblova and the Region of Mlada Boleslav

This presentation is devoted to the life and work of Barbora Hoblova, a significant figure of the region of Mlada Boleslav who was at the end of 19th and the beginning of 20th century an important social and ethnographic pioneer and an activist in women's movement and in the field of female education of this region.

She was born in 1852 in Nymburk where as 20 years old she was credited with the foundation of a female reading society Lada in which she participated until her wedding in 1879. After the wedding together with her husband, a gymnasium professor, she moved to Mlada Boleslav. During first years in this city she was devoted to the education of her son until in the middle of eighties she became involved in ethnographic activity and few years later she participated in the birth of Mlada Boleslav's Society of Ladies and Maidens where she was active until her death.

Thanks to her activities several important social institutions grew up in this city; such as nursery, a home for unemployed women, evening school of sewing etc. She participated also in the collection of materials for the Ethnographic Czecho-Slavic Exhibition which was held in 1895. For her contribution in organizing this exhibition she and her husband were rewarded with a diploma and a medal which made her known among professionals in this field. She became a real authority of her area which she demonstrated in countless publications devoted to Czech people. She presented a proof that the area of Mlada Boleslav is ethnologically very valuable which was not appreciated until her time. She demonstrated that ethnographic value of this area was not yet discovered.

She died August 15 1923 in the presence of the family circle in Kokořín and until her last days she was actively involved in cultural and social movement of her region.

SEZNAM PŘÍLOH:

1. Barbora Hoblová
2. Seznam věcí zaslaných do Petrohradu
3. Kresba čepce
4. Kresby Barbory Hoblové
5. Zpráva o úmrtí
6. Pozvánka k odhalení pamětní desky
7. Rukopis Barbory Hoblové
8. Rukopis prof. Hobla